

Nr 318.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående uppförande å ordinarie stat av kontrollstyrelsens avdelning för rusdrycksförsäljningsärenden m. m.; given Stockholms slott den 22 mars 1918.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels godkänna det i berörda protokoll intagna förslag till ordinarie stat för kontrollstyrelsens avdelning för rusdrycksförsäljningsärenden, att tillämpas från och med år 1919, jämte i protokollet omnämnda allmänna villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i nämnda stat upptagna avlöningsförmåner,

dels förklara, att en var, som med eller efter ingången av år 1919 tillträder ordinarie befattning vid kontrollstyrelsens avdelning för rusdrycksförsäljningsärenden, skall vara pliktig underkasta sig ovanstående villkor och bestämmelser,

dels, i händelse av godkännande av det framlagda statförslaget, höja det under sjunde huvudtiteln uppförda ordinarie anslaget till kontrollstyrelsen från dess nuvarande belopp kronor 34,200 med 43,800 kronor till .. kronor 78,000,

dels för upprätthållande av verksamheten å kontrollstyrelsens avdelning för rusdrycksförsäljningsärenden å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst, å .. kronor 35,000,

dels ock för att möta det behov av extra arbetskrafter, som under innevarande år kommer att uppstå å styrelsens ifrågavarande avdelning i samband med rusdrycksförsäljningsförordningens genomförande, å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst, å .. kronor 10,000.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22
mars 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 UNDÉN,
 THORSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson anförde:
Genom förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av
rusdrycker inträder från och med år 1919 väsentligt ändrade förhållan-
den på rusdrycksförsäljningens område. Dessa framträda särskilt där-
utinnan, att denna försäljning är underkastad en ingående tillsyn av
ett statsorgan, kontrollstyrelsen. Denna styrelse är redan för närvarande
inriktad på likartade uppgifter, i det att styrelsen är uppsiktsmyndighet
över brännvinsförsäljningsbolagen. Genom den nyssberörda förord-
ningen erhåller kontrollstyrelsen emellertid en väsentligt vidgad be-
fogenhet och området för styrelsens verksamhet blir mera omfattande.
Med hänsyn härtill har en omorganisation av styrelsen befunnits erfor-
derlig. Genom beslut den 29 juni 1917 anbefalldes därför Kungl. Maj:t
kontrollstyrelsen att upprätta och före den 1 oktober 1917 till Kungl.
Maj:t inkomma med förslag till den förstärkning av arbetskrafterna hos
kontrollstyrelsen, som kunde vara erforderlig med hänsyn till den be-
fattning, rusdrycksförsäljningsförordningen tillade styrelsen med ärenden,
som i förordningen avsåges.

I ett den 1 oktober 1917 dagtecknat utlåtande avgav kontrollstyrelsen det infortrade förslaget till omorganisation av styrelsen. Över ifrågavarande förslag, som den 6 oktober 1917 remitterades till löne-regleringskommittén, har nämnda kommitté den 16 februari 1918 avgivit infortrat utlåtande.

Jag tillåter mig erinra därom, att i avbidan på den utredning, som löne-regleringskommittén anbefallts att verkställa, Kungl. Maj:t i anslutning till kontrollstyrelsens förslag i den till innevarande års riksdag avlåtna statsverkspropositionen under punkt 41 av sjunde huvudtiteln för ifrågavarande ändamål beräknat dels ett ordinarie anslag å 78,000 kronor, varav 34,200 kronor utgjorde det å ordinarie stat förut upptagna anslagsbeloppet och 43,800 kronor avsåge erforderliga medel för styrelsens avdelning för rusdrycksförsäljningsärenden, dels ock ett extra anslag å 35,000 kronor. Vidare har för samma ändamål under punkten 9 av propositionen om tilläggsstat till riksstaten för år 1918 beräknats ett belopp av 10,000 kronor.

Sedan alltså numera behörig utredning bliviti ärendet verkställd, får jag ånyo anmäla detsamma.

Jag tillåter mig därvid att till en början lämna en redogörelse för kontrollstyrelsens uppkomst och utveckling.

Historik.

Sedan 1853—1854 årens riksdag godkänt förslag till förordning angående villkoren för brännvins tillverkning, beslöt Kungl. Maj:t den 1 juni 1855 bildandet av en centralstyrelse för kontrollen å brännvinsförfattningarnas tillämpning genom anställandet vid civildepartementet av en byråchef. Från och med år 1874 överflyttades den ifrågavarande centrala kontrollen till en inom finansdepartementet anordnad byrå för kontrollen å tillverkningsavgifter, och skulle byråns chef tillika hava överinseendet över vitbetssockerbeskattningen.

*Tiden 1855—
1906.*

I enlighet med 1884 års riksdags beslut överlämnades från och med år 1885 handläggningen av ärenden rörande justeringsväsendet till nämnda byrå, som med anslag å ordinarie stat ombildades till en kontroll- och justeringsbyrå, bestående av en byråchef med samma avlöning som byråchefer inom Kungl. Maj:ts kansli samt en byråingenjör och en kanslisekreterare med samma avlöning som kanslisekreterare i kansliet, ävensom en vaktmästare med samma avlöning som vaktmästarna i allmänhet inom statsdepartementen.

Enligt den instruktion, som den 31 oktober 1884 utfärdades för kontroll- och justeringsbyrån, ålåg det byrån att biträda chefen för

finansdepartementet vid handläggning av frågor rörande brännvins- och vitbetssockerbeskattningen samt justeringsverket, att övervaka kontrollen å brännvins- och vitbetssockerbeskattningen samt att såsom styrelse för justeringsverket utöva tillsyn å efterlevnaden av författningar angående mått och vikt. Sedermera utvidgades byråns åligganden till att även biträda departementschefen vid handläggning av frågor rörande försäljning av vin och öl samt tillagade alkoholfria drycker ävensom rörande tillverkning och beskattning av maltdrycker samt att övervaka kontrollen å tillverkningen av maltdrycker.

1907 års organisation av kontroll- och justeringsstyrelsen.

Sedan 1906 års riksdag anhållit om framläggande av förslag till förändrade bestämmelser rörande kontrollen vid brännvins-, socker- och maltdryckstillverkningen i syfte att åstadkomma större enhetlighet i kontrollens organisation och minskade kontrollkostnader, avlät Kungl. Maj:ts dels den 8 mars 1907 tre propositioner med förslag till förordningar angående tillverkning av brännvin, angående tillverkning och beskattning av maltdrycker samt om beskattning av socker, dels den 15 mars 1907 en proposition angående bestridande av kostnaden för en kontroll- och justeringsstyrelse m. m.

Enligt berörda förslag skulle det åligga den nya kontroll- och justeringsstyrelsen att utöva överinseendet över kontrollen vid tillverkningen och beskattningen av brännvin, maltdrycker och socker, beträffande sockerbeskattningen med den inskränkning, som följde av gällande bestämmelser rörande tullverkets befattning med kontrollen. Därjämte skulle styrelsen handhava överinseendet över justeringsverket i riket samt utöva den befattning med kontrollen över försäljningen av brännvin, som då tillkom chefen för kontroll- och justeringsbyrån. Kontroll- och justeringsstyrelsen skulle sålunda hava enahanda befogenheter och åligganden som kontroll- och justeringsbyrån och dess chef, men därutöver erhålla en i vissa avseenden vidgad befogenhet, såsom inspektionen över sockerfabrikerna, bestämmandet av tjänstgöringsområden för överkontrollörerna m. m.

Med hänsyn till de vidgade uppgifterna ansågs det nödvändigt, att den nya styrelsen utrustades med något större arbetskrafter än dem, över vilka kontroll- och justeringsbyrån förfogade. Ökningen syntes emellertid kunna begränsas till ytterligare en tekniskt bildad tjänsteman. Lantbruksstyrelsen ansågs lämpligen i vissa avseenden kunna tjäna till förebild för det nya verkets organisation, och skulle kontroll- och justeringsstyrelsen bestå av en chef (överdirektör) samt tre ansvariga ledamöter, varav två tekniskt bildade (överingenjörer) och en med civil tjänste-

mannautbildning (sekreterare). Överdirektören skulle i regel vara ensam beslutande och ledamöterna föredragande inför honom, med rätt och skyldighet för föredraganden att vid avvikande mening låta anteckna densamma till protokollet. Vid handläggning av viktigare ärenden skulle förutom föredraganden ytterligare en av ledamöterna delta i behandlingen.

Med hänsyn till den förestående regleringen av löneförhållandena m. m. vid de centrala ämbetsverken ansågs, att den nya myndigheten tillsvidare icke borde uppföras på ordinarie stat. Löneförmånerna för tjänst innehavarna syntes lämpligen böra bestämmas med lantbruksstyrelsen som förebild. I enlighet härmed skulle avlöningen utgå till chefen med 7,000 kronor och till var och en av ledamöterna med 4,500 kronor samt till en vaktmästare med 800 kronor jämte ålders- och dyrtidstillägg. Till amanuenser, vikariatsersättning, renskrivning m. m. erfordrades 4,300 kronor. Den föreslagna lönestaten för den nya kontroll- och justeringsstyrelsen slutade på 25,600 kronor.

Vad Kungl. Maj:t föreslagit godkändes av riksdagen, varefter instruktion för styrelsen utfärdades den 15 november 1907.

På grund av föreskrift i kungl. brev den 6 december 1907 avgav sedermera löne regleringskommittén den 8 december 1908 betänkande med förslag till reglering av löneförhållanden m. m. vid mynt- och kontrollverken samt kontroll- och justeringsstyrelsen.

Löne regleringen år 1909.

Härvid föreslog kommittén dels att mynt- och kontrollverken skulle förenas till ett enda verk, till vilket jämväl skulle från kontroll- och justeringsstyrelsen överflyttas bestyret med justeringsväsendet, dels ock att kontroll- och justeringsstyrelsen skulle under benämning av kontrollstyrelsen uppföras på ordinarie stat.

Kontrollstyrelsen skulle hava att utöva överinseendet över kontrollen vid tillverkningen och beskattningen av brännvin, maltdrycker och socker m. m., beträffande beskattningen av socker för såvitt denna kontroll icke ankomme på tullverket, ävensom den befattning med kontrollen över försäljningen av brännvin samt med kontrollen över normalpapper och normalbläck m. m., som då tillkom kontroll- och justeringsstyrelsen. Behovet av ordinarie arbetskrafter hos kontrollstyrelsen syntes kommittén böra tillgodoses med enahanda antal befattningar, som funnes hos kontroll- och justeringsstyrelsen. En minskning av de tekniska ledamöternas antal på grund av justeringsgöromålens övertagande av annat ämbetsverk låte sig icke göra.

Avlöningen till överdirektören i kontrollstyrelsen föreslog kommit-

tén skola sättas till 9,000 kronor. I fråga om avlöningen till ledamöterna i kontrollstyrelsen erinrade väl kommittén, att organisationen av kontroll- och justeringsstyrelsen ägt rum med lantbruksstyrelsen som förebild ävensom att enligt 1908 års riksdags beslut lantbruksstyrelsens ledamöter uppförts i tredje normallönegraden, men anförde tillika, att kommittén icke ansett sig böra för det dåvarande föreslå uppförandet av kontrollstyrelsens ledamöter i nämnda lönegrad, särskilt som området för den centrala kontrollmyndighetens verksamhet under de senare åren allt mera tillökats och inom en icke avlägsen framtid måhända komme att än ytterligare utvidgas, på grund varav det kunde antagas, att styrelsen knappast ännu fått sin organisation slutgiltigt genomförd. Med hänsyn till löneregleringen vid lantbruksstyrelsen samt till de viktiga uppgifter, som skulle åligga kontrollstyrelsen, kunde det emellertid icke anses billigt att bibehålla sistnämnda styrelses ledamöter i andra lönegraden, utan ansåg kommittén, att ledamöterna borde sättas i en mellangrad mellan andra och tredje graderna. På grund härav föreslog kommittén, att envar av ledamöterna skulle åtnjuta en avlöning av 6,800 kronor, varav 4,200 kronor lön, 2,000 kronor tjänstgöringspenningar och 600 kronor ortstillägg, vartill skulle kunna komma ett ålderstillägg av 600 kronor efter 5 år.

Vaktmästaren hos kontrollstyrelsen skulle erhålla 1,200 kronor i avlöning jämte ett ålderstillägg efter 5 år med 100 kronor. Kommittén föreslog slutligen, att i staten för kontrollstyrelsen skulle uppföras ett anslag av 6,600 kronor till amanuenser, vikariatsersättningar, renskrivning m. m. ävensom att alla expenser vid kontrollstyrelsen skulle bestridas av förslagsanslaget till kontroll å tillverkningsavgifter.

Enligt löneregleringskommitténs förslag slutade kontrollstyrelsens stat å 37,200 kronor.

Ordföranden och en ledamot i löneregleringskommittén anförde reservation i fråga om uppförandet av kontrollstyrelsens ledamöter i en mellangrad mellan andra och tredje normalgraderna. Sedan ledamöterna i kontroll- och justeringsstyrelsen genom 1907 års riksdagsbeslut uppförts i andra normalgraden, syntes det reservanterna icke vara av några sedermera inträffade förhållanden påkallat att redan då föreslå ifrågasvarande ledamöters uppflyttning i högre avlöningsgrad. Reservanterna föreslogo, att avlöningen till ledamöterna skulle utgå med 5,800 kronor, varav 3,600 kronor lön, 1,800 kronor tjänstgöringspenningar och 400 kronor ortstillägg, med två ålderstillägg, vardera å 500 kronor efter 5 och 10 års tjänstgöring. Enligt reservanternas förslag slutade lönestaten på 34,200 kronor.

I överensstämmelse med vad löneregeringskommittén föreslagit framlade Kungl. Maj:ts proposition (nr 100) till 1909 års riksdag angående reglering av löneförhållandena m. m. vid kontroll- och justeringsstyrelsen. Beträffande avlöningen till ledamöterna i styrelsen erinrade departementschefen, att vid de löneregeringar, som åren 1907 och 1908 beslutats av riksdagen, avlöningen för ledamöter i centralt styrelseverk i intet fall satts så låg som den av löneregeringskommitténs reservanter föreslagna. Den centrala kontrollmyndighetens uppgifter krävde å ifrågavarande ledamotsbefattningar personer av framstående duglighet. Under åberopande i övrigt av vad löneregeringskommittén anfört, hemställde departementschefen om godkännande av den av kommittén föreslagna avlöningen till de tre ledamöterna i kontrollstyrelsen.

Statsutskottet ställde sig, i sitt över propositionen avgivna utlåtande, på reservanternas i löneregeringskommittén ståndpunkt. Utskottet ansåg dels att, sedan ledamöternas i styrelsen löner så nyligen som år 1907 fastställts till andra gradens, inga förhållanden sedermera inträtt, som påkallade deras uppflyttning redan då i högre lönegrad, dels att införande av mellangrader i den normala avlöningsskalan icke borde äga rum annat än, då synnerligen starka skäl talade därför, dels att styrelsens göromål genom omorganisationen, varvid justeringsgöromålen överflyttades till annat verk, snarare komme att minskas än att ökas. Reservation anfördes av 9 av utskottets ledamöter, som förordade löneregeringskommitténs och Kungl. Maj:ts förslag till lönestat.

Vid behandlingen i första kammaren bifölls reservationen, under det att andra kammaren biträdde utskottets förslag, och vid gemensam votering segrade andra kammarens mening.

Vad därefter vidkommer kontrollstyrelsens befattning med brännvinsförsäljningsärenden tillåter jag mig att erinra om följande:

Före ingången av år 1914 var kontrollstyrelsens befattning med dessa ärenden jämlikt förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin inskränkt dels till utfärdande av vissa formulär och föreskrifter angående brännvinsförsäljningsbolagens räkenskaper och revisionsberättelser dels ock till granskning i vissa särskilda fall av bolagens förvaltning och räkenskaper. Det därmed förenade arbetet utfördes under berörda tid av de ordinarie tjänstemännen i styrelsen.

Från den 1 januari 1914 erhöll kontrollstyrelsen befogenhet att besluta om ansvarsfrihet för brännvinsförsäljningsbolagen, i sammanhang varmed styrelsen fick åliggande att, om åtgärd erfordrades i följd av

Kontrollstyrelsens befattning med brännvinsförsäljningsärenden före år 1914.

vägrad ansvarsfrihet eller, om revisionsberättelse eljest därtill gäve anledning, meddela erforderliga föreskrifter.

Någon förstärkning av arbetskrafterna förekom emellertid ej i anledning av styrelsens sålunda utvidgade befogenhet i fråga om brännvinsförsäljningsärendena; erinras må emellertid, att den nyssnämnda ansvarighetsprövningen icke skulle komma att utövas förrän efter utgången av september månad 1915.

*Förstärkning
ifrågasatt av
nykterhets-
kommittén
dec. 1914.*

Med skrivelse den 12 december 1914 överlämnade nykterhetskommittén till Kungl. Maj:t ett betänkande med förslag till sådan ändring av 15 § brännvinsförsäljningsförordningen, att brännvinsförsäljningsbolagen vid utövande av sin verksamhet skulle stå under överinseende av kontrollstyrelsen och hava att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, styrelsen kunde meddela i avseende å inköp av, försäljningspris för samt alkoholstyrka hos brännvin ävensom beträffande bolagens förvaltning m. m.

Sedan Kungl. Maj:t med anledning härav genom proposition nr 81 till 1915 års riksdag framlagt förslag till förordning om ändrad lydelse av 15 § 1, 3, 4, 5, 8 och 9 mom. samt 17 § 2 mom. i brännvinsförsäljningsförordningen, avseende att genom utvidgad befogenhet för kontrollstyrelsen införa strängare kontroll å brännvinsförsäljningsbolagens rörelse och förvaltning, blev det erforderligt att upptaga till prövning frågan om en förstärkning av kontrollstyrelsens arbetskrafter.

I sitt ovannämnda den 12 december 1914 avgivna betänkande hade nämligen nykterhetskommittén framhållit, att genom den ifrågasatta vidgade befogenheten för kontrollstyrelsen frågan om en förstärkning av arbetskrafterna i styrelsen bleve aktuell. Det syntes nämligen kommittén, som om handläggningen av de nya frågor, som enligt kommitténs förslag skulle uppdragas åt styrelsen, i förening med de uppgifter å detta område, som redan ålåge styrelsen, skulle komma att helt kräva en tjänstemans tid. Kommittén erinrade, att i samband med frågan om förstärkning av arbetskrafterna inom kontrollstyrelsen stode det i 1911 års riksdags skrivelse (nr 226) berörda spörsmålet om inrättande av en särskild överstyrelse för brännvinsförsäljningsbolagen eller om läggande av dessa ärenden under en särskild avdelning inom kontrollstyrelsen. Enligt kommitténs mening borde emellertid organisationsspörsmålet, åtminstone för det dåvarande, icke få denna större omfattning.

*Förstärkning
av arbetskraf-
terna för åren
1915—1916.*

Över nykterhetskommitténs betänkande inhämtades kontrollstyrelsens yttrande, däri framhölls, att ej mindre kontrollstyrelsens befogenhet

att besluta om ansvarsfrihet för brännvinsförsäljningsbolagen och vad därmed ägde sammanhang än även de av kommittén föreslagna nya uppgifterna skulle komma att medföra en betydande ökning av styrelsens arbete. Då någon tids erfarenhet vore nödvändig, innan personalbehovet kunde mera definitivt bestämmas, hade styrelsen icke ansett sig böra för det dåvarande ifrågasätta, att den för ändamålet erforderliga anslagsökningen anvisades att utgå å ordinarie stat utan allenast å extra stat.

Enligt styrelsens mening erfordrades en extra ledamot i styrelsen samt ytterligare en extra tjänsteman. Arvodet till den extra ledamoten borde till beloppet motsvara den avlöning, som åtnjötes av de ordinarie ledamöterna, eller, med hänsyn till den ordinarie ledamot åliggande avgift för egen pensionering, 5,600 kronor; arvodet till den extra tjänstemannen borde utgöra ett belopp, motsvarande första gradens avlöning, eller med nyss nämnt avdrag 3,900 kronor. Till amanuenser, vikariatsersättning, renskrivning m. m. borde utöver det ordinarie anslaget, 6,600 kronor, 2,100 kronor anslås.

Slutligen föreslogs, i enlighet med ett av nykterhetskommittén gjort uttalande, att vid kontrollstyrelsens sida skulle ställas ett råd av sakkunniga och erfarna personer, vilka skulle biträda styrelsen vid handläggning av större och viktigare brännvinsförsäljningsärenden. Arvode borde utgå med 10 kronor om dagen för de dagar, sakkunnig deltoge i utredning och behandling av ärende hos styrelsen. Om åt sakkunnig anförtroddes särskild utredning eller annat mera omfattande arbete, borde utöver nyssnämnda gottgörelse utgå ersättning med belopp, som för varje fall bestämdes av styrelsen, dock ej mer än 50 kronor för ett och samma ärende. Medlem, som ej vore bosatt i Stockholm eller i dess omedelbara närhet eller därstädes uppehölle sig på grund av annat allmänt uppdrag, skulle åtnjuta ej mindre resekostnads- och traktamentsersättning för av uppdraget föranledda resor än även traktamentsersättning under vistelsen i Stockholm, allt enligt tredje klassen i gällande resereglemente, därest han icke eljest vore till gottgörelse efter högre klass berättigad.

Den av kontrollstyrelsen föreslagna utvidgningen av styrelsen betingade för år räknat en kostnad av 13,000 kronor, därav 3,500 kronor till vikariatsersättningar, extra biträden, renskrivning m. m. samt ersättning åt sakkunniga. Då emellertid denna utvidgning borde träda i verket redan i mitten av år 1915, ansåg styrelsen, att för detta år borde beräknas hälften av nyss angivna årskostnad eller 6,500 kronor.

Kontrollstyrelsen betonade slutligen, att den förstärkning av styrelsens arbetskrafter, varom styrelsen gjort framställning, endast vore att anse som ett provisorium, och att, enligt styrelsens mening, det med

nödvändighet inom den närmaste framtiden måste företagas en fullständig omorganisation av styrelsen, därest densamma skulle kunna på ett fullt tillfredsställande sätt fylla sina ur statsfinansiell synpunkt så viktiga uppgifter.

I proposition nr 82 till 1915 års riksdag äskade Kungl. Maj:t anslag till förstärkning av kontrollstyrelsens arbetskrafter i enlighet med vad styrelsen i sådant avseende ifrågasatt, och blev denna framställning av riksdagen bifallen.

*Förstärkning
av arbets-
krafterna för
åren 1916—
1917.*

Den förstärkning av arbetskrafterna, som styrelsen sålunda erhöll, visade sig emellertid vara av flera anledningar otillräcklig.

I underdånig skrivelse den 14 december 1915 angående förstärkning av kontrollstyrelsens arbetskrafter för år 1917 erinrade styrelsen om följande. Kort tid efter det Kungl. Maj:t framställt anslagsäskandet genom propositionen nr 82 vid 1915 års riksdag, framlade Kungl. Maj:t genom propositionen nr 187 vid samma riksdag förslag till förordning om ändring i vissa delar av brännvinsförsäljningsförordningen. Detta förslag avsåg att utvidga och befästa de nya riktlinjer i brännvinsförsäljningslagstiftningen, som för första gången fått sitt uttryck i förordningen den 25 september 1914 om ändrad lydelse av 1, 3, 5, 6, 15 och 40 §§ i brännvinsförsäljningsförordningen.

Sedan riksdagen skärpt de i berörda förslag ifrågasatta författningsändringarna särskilt genom stadgandena, att kontrollen å utminuteringen av brännvin skulle gälla *all* utminutering och vara *verksam*, hade Kungl. Maj:t i överensstämmelse med riksdagens beslut utlärdat förordningen den 8 juni 1915 om ändring i vissa delar av förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin. Genom denna nya förordning tillades kontrollstyrelsen ytterligare omfattande och betydelsefull befogenhet i fråga om brännvinsförsäljningens utövande. Någon mot ifrågavarande betydande utvidgning av styrelsens befogenhet och göromål svarande ytterligare förstärkning av arbetskrafterna ifrågasattes emellertid icke, och ansåg styrelsen en väsentligt bidragande orsak därtill hava varit, att riksdagens beslut i fråga om de genom propositionen nr 187 framlagda förslag fattades så sent, att någon ändring beträffande det äskade anslaget till förstärkning av styrelsens arbetskrafter icke kunde ifrågakomma.

Överinseendet över brännvinsförsäljningsbolagens verksamhet kunde enligt kontrollstyrelsens mening ej lämpligen utföras annat än genom ofta återkommande inspektioner, varigenom styrelsen bleve i stånd att dels tillse, att förordningens stadganden och styrelsens föreskrifter efter-

följdes, dels upptäcka brister i handhavandet av bolagens förvaltning i och för vidtagande av rättelse, dels ock åvägabrinda en närmare beröring mellan styrelsen och de särskilda bolagen för åstadkommande av behörigt samarbete.

Önskvärt vore, att dylik inspektion kunde äga rum åtminstone en gång om året vid varje bolag. Då bolagens antal vore 128 och inspektionen av varje bolag i medeltal komme att taga två dagar, skulle inspektionsverksamheten enbart nästan fullständigt lägga beslag på en tjänstemans tid. Styrelsen föreslog därför en ytterligare extra tjänsteman i första normalgraden med huvudsaklig uppgift att inspektera brännvinsförsäljningsbolagen. Arvodet föreslogs sålunda till 3,900 kronor. Anslaget till vikariatsersättningar, extra biträden, renskrivning m. m. samt till ersättning åt sakkunniga borde för år 1917 utgå med ett höjt belopp av 5,000 kronor.

Den av styrelsen föreslagna utvidgningen skulle för år 1917 betinga en kostnad av 18,400 kronor. varjämte för år 1916 erfordrades ett ytterligare belopp av 1,950 kronor.

I enlighet med kontrollstyrelsens förslag äskade Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen till 1916 års riksdag till förstärkning av kontrollstyrelsens arbetskrafter å extra stat för år 1917 ett anslag av 20,350 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1916 därav disponera 1,950 kronor. Riksdagen biföll vad Kungl. Maj:t äskat.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 31 januari 1917 angav kontrollstyrelsen den ytterligare förstärkning av arbetskrafterna, som visat sig erforderlig på grund av styrelsens vidgade befogenhet i fråga om handläggning av brännvinsförsäljningsärendena. Styrelsens verksamhet hade under år 1916 befunnit sig i en fortgående stegring och denna stegring skulle efter allt att döma komma att fortsätta. Den ökade arbetsbördan hade medfört en ökad balans av ärenden, vilken, trots ansenligt övertidsarbete, som av vissa tjänstemän fått utföras så gott som hela året, icke kunnat undvikas.

*Förstärkning
av arbets-
krafterna för
åren 1917—
1918.*

För det statistiska arbetet erfordrades från den 1 juli 1917 en biträdande tjänsteman med ett arvode motsvarande tjänstemans i första normalgraden avlöning samt ett kvinnligt räknebiträde av andra graden och tre kvinnliga räknebiträden av första graden. För arbetet med revisionen av brännvinsförsäljningsbolagens förvaltning samt för det löpande arbetet erfordrades från samma tidpunkt en särskild tjänsteman med samma arvode som nyss nämnts.

Utarbetande av författningar på brännvinsförsäljningens område

hade i allt större omfattning måst utföras inom kontrollstyrelsen, och, i den mån verksamheten ökats, hade styrelsen kommit i kontakt med åtskilliga frågor av mera komplicerad juridisk innebörd. Då dylika ärenden visat sig i betydande omfattning taga såväl chefens för ämbetsverket som extra förste aktuariens tid i anspråk, hade styrelsen ansett sig jämväl böra begära anslag till ett biträde med särskilda juridiska kvalifikationer. Därmed avsåg styrelsen icke, att en särskild tjänstebefattning å extra stat skulle inrättas. Styrelsen föreslog, att arvodet till ifrågakvarande biträde borde utgå efter 5,000 kronor för år.

Vidare erfordrades ökade medel till ersättning åt skrivbiträden, extra vaktmästare m. m.

Den av kontrollstyrelsen föreslagna förstärkningen av arbetskrafterna skulle för år betinga sammanlagt 40,880 kronor, motsvarande en ökning av 22,480 kronor i 1917 års anslag. För år 1917 erfordrades därutöver ett belopp av 8,607 kronor.

I proposition nr 255 till 1917 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen, på sätt kontrollstyrelsen hemställt, att till förstärkning av kontrollstyrelsens arbetskrafter på extra stat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag, högst 49,487 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan år 1917 därav disponera 8,607 kronor, och blev Kungl. Maj:ts förslag av riksdagen bifallet.

Instruktion.

Den 1 december 1916 har Kungl. Maj:t fastställt instruktion för kontrollstyrelsen i dess egenskap av uppsiktsmyndighet över brännvinsförsäljningsbolagen samt den 14 juni 1917 utfärdat kungörelse om ändrad lydelse av 2 § 2 mom., 3 § 2 mom., 11, 12 och 14 §§, 15 § 2 mom., 16 § 7 mom., 17 § 2 mom. samt 18 § 2 mom. i nyssnämnda instruktion.

Kontrollstyrelsens förslag till organisation.

Jag övergår härefter till en redogörelse för det förslag till omorganisation av kontrollstyrelsen, som styrelsen i sitt förut omnämnda, den 1 oktober 1917 dagtecknade utlåtande framlagt.

Arbetsbördan.

Sedan styrelsen lämnat en redogörelse för uppkomsten och utvecklingen av styrelsens avdelning för brännvinsförsäljningsärenden, erinrar styrelsen om tillväxten av den å denna avdelning vilande arbetsbördan. Uppgifterna härom, vilka kompletterats för hela året 1917, äro sammanfattade i nedanstående tablå:

	Juli—december 1915	1916	1917
	Antal inkomna mål och ärenden.....	568	1,081
Antal avgjorda mål och ärenden.....	530	977	2,575
Antal koncept till utgående skrivelser.....	378	1,234	2,486

Styrelsen anför därefter:

»Antalet inkomna och utgående skrivelser äro uppgivna enligt diariet och antalet mål och ärenden äro redovisade enligt föredragningslistan. Då inkomna skrivelser av likartat innehåll, såsom statistiska uppgifter och dylikt, äro förda på s. k. samlingsnummer, är antalet skrivelser, som verkligen inkommit och belastat expeditionen, mångdubbelt större än det i tabellen uppgivna antalet. Samma förhållande råder i fråga om de utgående skrivelserna. Enär på ett och samma diarienummer kunna hava förts skrivelser av likartat eller ungefär likartat innehåll till flera personer, är det av de utgående skrivelserna föranledda antalet expeditioner mångdubbelt större eller år 1915 3,034 stycken, år 1916 8,115 stycken och under januari—augusti månader 1917 6,360 ¹⁾ stycken. Enbart antalet inkomna *statistiska* skrivelser, som gjorts till föremål för bearbetning, utgöra 6,393 ²⁾ stycken. I antalet utgående skrivelser äro i regeln icke inräknade ett stort antal påminnelsekrivelser i anledning av försummat insändande av uppgifter.

Såsom styrelsen framhöll i sin förut omnämnda skrivelse den 31 januari 1917, torde den ökade arbetsbördan delvis stå i samband med nu rådande extraordinära förhållanden, men den ökning i arbetsbördan, som kristiden föranlett, hade å andra sidan förorsakat, att viktiga ordinarie arbetsuppgifter måst skjutas på framtiden. Ökningen i arbetsbördan hade emellertid också berott ej mindre på nya arbetsuppgifter, som genom riksdagarnas beslut tillagts styrelsen, än även på det närmare utförandet av kontrollstyrelsens uppgift att utöva överinseendet över brännvinsförsäljningsbolagen, och framhöll styrelsen, att, i den mån styrelsen genom särskilda föreskrifter reglerade det ena området efter det andra av brännvinsförsäljningsbolagens verksamhet och därigenom också sattes i tillfälle att kontrollera denna verksamhet, desto mera ökades det löpande arbetet inom styrelsen. Antalet såväl muntliga som skriftliga förfrågningar hade sålunda varit i ständigt stigande och medfört en högst väsentlig arbetsbörd. Och förfrågningar beträffande spörsmål, som sammanhänge med brännvinsförsäljningen, framställdes icke allenast av brännvinsförsäljningsbolagen utan även av allmänheten. I den mån det blivit känt, att kontrollstyrelsen hade överinseendet över brännvinsförsäljningsbolagen, hade allmänheten också börjat vända sig till styrelsen med klagomål i olika avseenden. Antalet under år 1916 avgjorda besvär jämlikt 15 § 10 mom. brännvinsförsäljningsförordningen hade varit 112 stycken. Den under senare hälften av år 1916 påbörjade inspektionsverksamheten hade föranlett styrelsen att i många fall ingripa och lämna bolagen föreskrifter i olika avseenden. Detta hade fört med sig en skriftväxling av

¹⁾ Enligt uppgift från kontrollstyrelsen var motsvarande siffra för hela året 1917 9,668.

²⁾ » » » » » » » » » » » 9,430.

ej ringa omfattning. Under år 1917 torde denna sida av styrelsens verksamhet än ytterligare komma att förorsaka en ökning av arbetsbördan.

De av styrelsen sålunda framhållna synpunkterna i avseende å arbetets ökade omfattning förtjäna särskilt beaktande, då det gäller att bedöma arbetsbördan efter genomförandet av den nya rusdrycksförsäljningslagstiftningen.»

*Styrelsens
uppgifter
enligt den nya
rusdrycksförsäljningsfö-
ordningen.*

De enligt förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker styrelsen åliggande uppgifter äro följande:

I. *Beträffande bolagens förvaltning:*

1) att hava överinseendet över rusdrycksförsäljningsbolagen och meddela föreskrifter i avseende å inköp av, försäljningspris för samt alkoholstyrka hos rusdrycker ävensom angående räkenskapers förande och i övrigt beträffande bolagens förvaltning eller eljest i de i förordningen särskilt angivna hänseenden (19 § 2 mom.),

2) att pröva frågor om a) fastighetsinköp, b) mera omfattande förändring inom redan förvärvad fastighet, c) förhyrande av andra lägenheter än dem, vilka äro behövlige för den rörelse, bolaget självt utövar, samt d) affärsavtal för längre tid än bolagets rättighet upplåtits (19 § 4 mom.),

3) att i bolagsstyrelse utse ordförande jämte suppleant för honom (19 § 5 mom.),

4) att bestämma om grunder för ersättning till styrelseledamöter samt till revisorer och ombud för dessa (19 § 7 mom.), samt

5) att meddela föreskrifter beträffande överlåtelse av utskänkningsrättighet (25 § 2 mom.);

II. *Beträffande revision av bolagens förvaltning:*

1) att utse två revisorer jämte motsvarande antal suppleanter för varje bolag, bestämma tid för revision samt meddela föreskrifter beträffande revisionsberättelses avfattande (19 § 6 mom.),

2) att när som helst företaga granskning av bolags förvaltning och räkenskaper (19 § 6 mom.),

3) att besluta om ansvarsfrihet för bolag (19 § 8 mom.), samt

4) att meddela erforderliga föreskrifter eller vidtaga åtgärder för rättelses vinnande i följd av vägrad ansvarsfrihet eller där revisionsberättelsen eljest därtill giver anledning (19 § 8 mom.);

III. *Beträffande utminuterig av rusdrycker:*

1) att anvisa bolag, som för kommun, där bolag för utminuterig av spritdrycker icke driver rörelse, är att anse såsom hemortsbolag (36 §),

2) att utfärda närmare bestämmelser angående förändret av kundförteckningar samt upprätta och tillhandahålla formulär för motböcker m. m. (51 §), samt

3) att meddela föreskrifter om de villkor, varunder partihandlare må försända vin eller öl direkt till köpare (46 §);

IV. *Beträffande partihandel med rusdrycker:*

1) att meddela och återkalla tillstånd till drivande av partihandel, där sådant tillstånd erfordras (13 §),

2) att meddela föreskrifter beträffande utövandet av partihandel samt verkställa granskning av partihandlares handelsböcker (14 §), samt

3) att meddela tillstånd angående försäljning av rusdrycker för konkursbos eller stärbhus räkning m. m. (16 §);

V. *I övriga avseenden:*

1) att handlägga framställningar i anledning av att någon förmenar, att bolag obehörigen vägrat att till honom utminutera rusdrycker, eller att bolag beträffande ämne, varom det tillkommer kontrollstyrelsen att meddela föreskrift, vidtagit åtgärd, som kränker hans enskilda rätt eller strider mot förordningens syfte (19 § 10 mom.), samt

2) att på viss försäljningsidkares framställning meddela nödiga föreskrifter för att underlätta försäljningen av det lager av rusdrycker, som han vid tiden för förordningens trädande i kraft innehar (98 §).

Kontrollstyrelsen förutsätter, att styrelsen skall, såsom hittills skett i fråga om brännvinsförsäljningen, utarbeta en berättelse beträffande försäljningen av rusdrycker, och att styrelsen i och för denna berättelse skall bearbeta, bland annat, ej mindre den förteckning över vid varje tullplats till införsel angivna rusdrycker, som årligen jämlikt förordningens 10 § 2 mom. skall insändas till styrelsen, än även de avskrifter av tillståndsbevis, vilka Kungl. Maj:ts befallningshavande skall tillställa styrelsen jämlikt 28 § 2 mom. i förordningen.

Slutligen får jag erinra därom, att Kungl. Maj:t den 30 juni 1915 föreskrivit, att, där ej för särskilt fall av chefen för finansdepartementet annorlunda bestämdes, skulle tillsvidare inom kontrollstyrelsen uppsättas förslag till expeditioner i sådana på Kungl. Maj:ts prövning och avgörande ankommande mål och ärenden, med vilkas beredande till underdånig föredragning överdirektören eller ledamot jämlikt 6 § av den för ämbetsverket gällande instruktion biträtt.

Styrelsen anför därefter:

»Såsom framgår av den lämnade redogörelsen för kontrollstyrelsens åligganden enligt rusdrycksförsäljningsförordningen, har styrelsen tillagts ytterligare arbetsuppgifter utöver dem, som styrelsen redan nu har beträffande brännvinsförsäljningen. Och då försäljningen icke allenast av spritdrycker utan även av vin och öl skall vara lagd under bolagen, är det givet, att denna omständighet är ägnad att ytterligare öka kontrollstyrelsens arbete.

Innan styrelsen övergår att närmare uttala sig angående beskaffenheten av den omorganisation, som kan vara erforderlig på grund av den nya rusdrycksförsäljningsförordningen, vill styrelsen dels erinra om tidigare framställda förslag angående en omorganisation av styrelsen, dels skärskåda i vad mån en monopolisering av partihandeln med rusdrycker kan komma att medföra förändringar i kontrollstyrelsens ställning.

Frågan om
kontrollsty-
relsen så-
som uppsäts-
myndighet.

Såväl vid 1910 som vid 1911 års riksdagar framställdes i motioner inom riksdagens båda kamrar anmärkningar mot bolagens ekonomiska skötsel och beslöt riksdagen att avlåta skrivelser till Kungl. Maj:t angående utredning om skärpta föreskrifter beträffande bolagens förvaltning. Särskilt i en vid 1911 års riksdag väckt motion i första kammaren av herr Bellinder framställdes långt gående reformkrav ifråga om bolagens organisation och verksamhet och ifrågasatte motionären, att ledningen och tillsynen över brännvinsförsäljningsbolagen skulle överföras till en för hela riket gemensam styrelse, tillsatt av Kungl. Maj:t. I den i anledning av denna motion avlätna riksdagsskrivelsen (nr 226) den 27 maj 1911 anförde riksdagen, bland annat, följande:

'Såsom ett kraftigt medel, ej allenast till reformerande av systembolagens sätt att fylla sin uppgift i och för sig utan och till deras skydd utåt, har av motionären föreslagits inrättandet av en särskild kommission eller ett slags överstyrelse med såväl kontrollerande som förvaltande befogenhet. På denna överstyrelse skulle, enligt motionären, överflyttas »ledningen och tillsynen över den detaljhandel med brännvin, som nu utövas av ett hundratrettioalvar för sig självständiga bolag», och skulle överstyrelsen äga att för försäljning av brännvin »efter statsmakternas anvisning meddela likformiga bestämmelser för hela landet, såsom att varan gjordes enhetlig, finge fastställd styrka och såldes till fastställt pris», ävensom verkställa inköp.

I princip har förslaget om ett gemensamt organ för samtliga systembolag synts riksdagen vara värt det största beaktande, även om man måste anse, att motionären tillämnat den ifrågasatta överstyrelsen en väl vidsträckt befogenhet, då han synes hava avsett, att den skulle rent av ersätta de lokala styrelserna även beträffande vissa angelägenheter, som enligt sakens natur lika väl eller bättre kunna besörjas av dem. Lämpliga uppgifter för en överstyrelse, antingen denna, såsom motionären tänkt sig, bleve fristående eller, såsom enligt riksdagens åsikt därjämte och främst bör förutsättas, ordnades såsom en avdelning av kontrollstyrelsen, torde emellertid vara att åstadkomma och vidmakthålla större likformighet de olika bolagen emellan i fråga om en del med försäljningsrörelsen sammanhängande spörsmål ävensom tillse, att, såvitt möjligt, enhetliga principer komme att tillämpas i bolagens verksamhet, såsom exempelvis beträffande överlåtelsekontrakt, försäljningspris, varans styrka, förvaltningskostnader o. s. v. En blivande utredning torde emellertid giva ytterligare uppslag i avseende å den tilltänkta överstyrelsens verksamhetsområde och befogenhet.'

Riksdagens ifrågavarande skrivelse överlämnades till nykterhetskommittén, som i samband med avgivandet av förslaget till förordning angående försäljning av rusdrycker upptog densamma till behandling. Kommittén anförde ifråga om riksdagens ovannämnda skrivelse, bland annat, följande:

Frågan om verkställande av en utredning i syfte dels att införa strängare kontrollföreskrifter ifråga om brännvinsförsäljningsbolagens förvaltning, dels ock att införa en överstyrelse, som har ledningen och tillsynen över detaljhandeln med brännvin, har kommit i ett förändrat läge genom 1913 års beslut om brännvinsförsäljningsmedlens indragning till statsverket. Även om staten enligt kommitténs mening bör genom skärpt lagstiftning söka åstadkomma en nedgång i förbrukningen, vilken nedgång givetvis skulle hava till följd, att statens inkomster minskas, är det dock ett statsintresse, att den vinst, som kan uppkomma å bolagens verksamhet, kommer staten tillgodo och sålunda icke stannar hos enskilda personer i form av provisioner, hyror för lokaler, oskäligen ersättningar för utförda uppdrag med mera sådant. Enbart möjligheten av, att vinsten genom dylika åtgöranden skulle kunna minskas, synes utgöra ett tillräckligt skäl för införande av en strängare kontroll och övervakning av bolagens verksamhet, och någon särskild utredning om möjligen förefintliga missbruks omfattning synes ur denna synpunkt icke vara erforderlig.

Med den ståndpunkt, som kommittén intagit i fråga om hela rusdrycksförsäljningens ordnande, blir en enhetlig ledning och tillsyn över detaljhandeln med rusdrycker oundgängligen nödvändig. Den utminuteringsreform, som av kommittén föreslagits, förutsätter nämligen, att de olikheter, som för närvarande finnas mellan bolagen med hänsyn till försäljningspris och alkoholhalt å saluhållna rusdrycker, i möjligaste mån komma att utjämnas. Några mera detaljerade författningsbestämmelser i detta syfte torde emellertid icke vara lämpliga, utan torde det ankomma på kontrollstyrelsen att efter grunder, fastställda av Kungl. Maj:t, utfärda närmare föreskrifter härom.

Sedan nykterhetskommittén uttalat sin uppfattning om, huruledes kontrollstyrelsen borde söka nedbringa inköpsprisen å rusdrycker m. m., anförde kommittén slutligen:

I 19 § 2 mom. av förslaget har kommittén angivit kontrollstyrelsens och bolagens inbördes ställning i enlighet med de grunder, här ovan angivits. Något särskilt, mera detaljerat förslag till instruktion för kontrollstyrelsen i dess blivande verksamhet har kommittén icke ansett sig nu böra utarbeta, liksom kommittén icke heller ansett anledning för närvarande föreligga att närmare angiva, huruledes kontrollstyrelsen framdeles bör organiseras. Behandlingen av dessa spörsmål är beroende på de beslut, som statsmakterna kunna fatta med anledning av kommitténs förslag. Därför har allenast blivit föreslaget, att närmare bestämmelser, utöver vad förordningen innehåller, angående kontrollstyrelsens verksamhet i dess övervakande av bolagen meddelas av Kungl. Maj:t.

I anledning av nykterhetskommitténs betänkande med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker m. m. avlät Kungl. Maj:t till 1914 års senare riksdag propositionen nr 242 med förslag till förordning angående försäljning av alkoholhaltiga drycker m. m. Enligt det till nämnda proposition fogade utdrag ur statsrådsprotokollet anförde föredragande departementschefen beträffande kontrollstyrelsens ställning såsom uppsiktsmyndighet över brännvinsförsäljningsbolagen följande:

I 2 mom. av motsvarande paragraf (19 §) har kommittén föreslagit, att kontrollstyrelsen skulle hava att meddela föreskrifter såväl beträffande bolagens förvaltning som i övrigt beträffande försäljning av alkoholhaltiga drycker. Kontrollstyrelsen har härom anfört, att dess nuvarande verksamhet ej kunde göra styrelsen särdeles lämpad för de nya uppgifterna. utan då dessa ägde mera samband med socialstyrelsens verksamhet, borde sistnämnda styrelse bliva centralmyndighet. Socialstyrelsen har för sin del ansett, att behandlingen av nykterhetsfrågorna ur social synpunkt borde i viss omfattning handläggas av socialstyrelsen. som redan nu hade att behandla vissa frågor rörande nykterhetsverksamheten, och att till kontrollstyrelsen endast borde överlämnas den ekonomiskt-tekniska delen av kontrollen.

För egen del anser jag olämpligt, att tillsyn över bolagens verksamhet skulle utövas av två olika centralmyndigheter. som därvid lätteligen skulle kunna komma att ingripa på varandras områden. Då den ekonomiskt-tekniska delen av kontrollen torde vara den mest omfattande och kontrollstyrelsen ifråga härom måste anses mer lämpad som uppsiktsmyndighet än socialstyrelsen. har jag i denna del ej ansett mig böra frågå kommitténs förslag. För undanröjande av de av socialstyrelsen framhållna olägenheter synes mig lämpligen i den nya instruktionen för kontrollstyrelsen kunna intagas bestämmelse, enligt vilken ledamot i socialstyrelsen bör deltaga inom kontrollstyrelsen vid behandlingen av frågor, som beröra den sociala sidan av uppsikten.

Såsom framgår av vad ovan anförts har sålunda såväl Kungl. Maj:t och riksdagen som ock nykterhetskommittén, vilken utarbetat det av Kungl. Maj:t och riksdagen numera i huvudsak -- bortsett från bestämmelserna om lokalt veto -- antagna förslaget till rusdrycksförsäljningsförordning, ansett, att kontrollstyrelsen skall vara uppsiktsmyndighet över rusdrycksförsäljningsbolagen. Med hänsyn härtill finner sig kontrollstyrelsen utan vidare kunna utgå från, att statsmakterna definitivt tagit ställning till frågan att rusdrycksförsäljningsärendena framdeles skola handläggas inom kontrollstyrelsen. En given konsekvens härav är dels, att ett förnyat upptagande av den definitivt prövade frågan är opåkallat, dels att kontrollstyrelsen erhåller en för dessa ärenden avpassad organisation.

Frågan om ett partihandelsmonopols inflytande på kontrollstyrelsens ställning såsom uppsiktsmyndighet.

Det torde icke vara obekant, att det för närvarande pågår en rörelse, åsyftande att åstadkomma en enhetlig organisation av partihandeln med spritdrycker och vin. Genom inköp av Reymersholms gamla spritförsäljningsaktiebolags spritförelings- och spritförsäljningsrörelse samt vin- och spirituosa-handelsaffärerna torde vara avsett att bereda det allmänna ett dominerande inflytande över partihandeln med spritdrycker och vin. Inför denna omständighet framställer sig givetvis frågan, huruvida denna nya organisation av partihandeln kan komma att öva inflytande på den ställning, som kontrollstyrelsen enligt den nya rusdrycksförsäljningsförordningen intager.

Ifråga härom vill kontrollstyrelsen erinra, att styrelsen genom cirkuläret nr 15 den 31 oktober 1916 föreskrivit inrättande av en pris- och inköpsnämnd, genom vilken nämnd brännvinsförsäljningsbolagen skola inköpa samtliga de slag av brännvin, som äro erforderliga för rörelsens utövande. Denna nämnd utgör alltså ett under kontrollstyrelsen sorterande organ för brännvinsförsäljningsbolagens inköp. Därest en monopolisering av partihandeln äger rum, varvid det allmänna beredes ett avgörande inflytande på ledningen av partihandelsmonopolet, torde pris- och inköpsnämnden såsom det förmedlande organet mellan rusdrycksproducenterna och

rusdrycksförsäljningsbolagen icke längre vara erforderlig, utan partihandelsmonopolet själfvt bliva kontrollstyrelsens och bolagens inköpsorgan. Härtill torde de *omrödbara* verkningarna av bildandet av ett partihandelsmonopol inskränka sig. Handläggningen av inköpsfrågorna skulle härigenom bliva i viss grad förenklad, men det torde i varje fall komma att erfordras en kontroll över bolagens inköp i syfte att fastställa, att partihandelsmonopolets försäljning motsvaras av bolagens verkställda inköp; på kontrollen över de av bolagen mottagna varorna vilar nämligen en effektiv kontroll över bolagens hela affärsverksamhet.

Medelbart skulle det emellertid kunna tänkas, att ett partihandelsmonopol kommer att få vidsträcktare inflytande på kontrollstyrelsens ställning såsom uppsiktsmyndighet. Det skulle nämligen kunna ifrågasättas, huruvida icke med inrättande av ett partihandelsmonopol, som garanterar staten ett dominerande inflytande på ledningen av monopolets affärer, brännvinsförsäljningsbolagen såsom sådana borde upphöra och detaljhandeln med rusdrycker helt överlämnas åt detta monopol, som genom filialer i de orter, där försäljning enligt de lokala myndigheternas beslut vore tillåten, utövade detaljhandeln. En dylik tanke har uppenbarligen icke varit främmande för nykterhetskommittén, som synes hava förehaft densamma till prövning. I sitt den 5 januari 1914 avgivna betänkande med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker m. m. sid. 263--265 erinrar nämligen kommittén om tidigare framställda invändningar mot inrättande av kommunala försäljningsorgan och anför därefter:

De sålunda mot kommunala försäljningsorgan gjorda invändningarna synas kommittén äga viss tillämplighet även mot statens bedrivande av försäljningen. Genom att antingen kommunalisera eller förstatliga försäljningen giver man åt själva tillhandahållandet av rusdrycker egenskapen att vara ett allmänt intresse, men en utveckling i sådan riktning står icke i överensstämmelse med den allmänna uppfattning, som sedan länge gjort sig gällande beträffande denna hantering. Ett uttryck för denna allmänna uppfattning är den av 1913 års riksdag fastslagna begränsningen av den vinst, som för statsregleringen må tagas i anspråk av brännvinsmedlen. Redan den nuvarande lagstiftningen kan sålunda sägas principiellt gå ut ifrån, att inrättandet av rusdryckshandel skapar en situation, för vilken erfordras särskilda föreskrifter. Vidare må erinras, att för inrättande av detaljhandel med brännvin kräves icke blott att kommunen givit sitt tillstyrkande och Konungens befallningshavande sitt medgivande därtill. Ingives icke något anbud från bolag om brännvinshandels inrättande, är frågan om upplåtande av detaljhandel förfallen. Och har anbud ingivits, så prövas bolagets lämplighet, varvid givetvis framför allt bör komma ifråga, huruvida bolaget kan anses fylla uppgiften att i sedlighetens intresse ordna och handhava denna handel. De principiella förutsättningarna för inrättande av detaljhandel med brännvin äro sålunda för närvarande, icke blott att kommunerna beslutat, att dylik försäljning skall inrättas, utan även att det framträtt personer, som av de prövande myndigheterna befinnas lämpliga att utöva denna handel i enlighet med lagstiftningens krav, och vilkas ställning och anseende kan utgöra en borgen för att så äger rum.

Denna redan förefintliga anordning utgör en garanti, som man enligt kommitténs mening icke bör försvaga. Detta skulle bliva fallet, om staten eller kommunerna själva dreve rusdryckshandel. I detta fall skulle nämligen dylik handel komma att av staten automatiskt inrättas, allenast ett beslut föreläge därom. Någon

så att säga personlig garanti för försäljningens handhavande skulle kommunerna icke längre få, och försäljningens handhavande av offentliga tjänstemän komme otvivelaktigt att försvåra övervakandet från kommunernas sida.

Kommittén ansåg övervägande skäl tala för bibehållandet av bolagen såsom försäljningsorgan. Enligt den nya rusdrycksförsäljningsförordningen hava också bolagen bibehållits såsom försäljningsorgan, och det torde med hänsyn härtill vara sannolikt, att bolagen komma att bibehållas såsom dylika organ åtskilliga år framåt.

Därest emellertid, oaktat vad sålunda blivit anført, en sådan ändring vidtoges ifråga om den nyligen beslutade rusdrycksförsäljningsförordningen, att detaljhandeln med rusdrycker skulle handhas av statliga försäljningsorgan, torde i och med detta kontrollstyrelsens ställning undergå vissa förändringar. Styrelsens uppgifter beträffande rusdrycksförsäljningen lära emellertid därmed ingalunda upphöra. Försäljningen av rusdrycker kan nämligen ingalunda likställas med försäljning i allmänhet av handelsvaror, och det nuvarande försäljningsmonopolet genom brännvinsförsäljningsbolagen är ett i främsta rummet med hänsyn till nykterhetsintressena tillkommet monopol. I bolagens styrelse finnas för närvarande representanter för det allmänna, vilka i främsta rummet torde hava till uppgift att företråda samhället i dess krav på en sådan anordning av rusdryckshandeln, att den åstadkommer så ringa skada som möjligt. Därest det i stället för bolag skulle inrättas en försäljningsorganisation med en i affärshänseende sträng subordination från de lokala försäljningsorganen upp till inköpsmonopolet, torde uppenbarligen kravet på en utanför försäljningsorganisationen stående kontroll över att försäljningen handhaves i den nya lagstiftningens anda komma att göra sig gällande och otvivelaktigt är också, att detta krav skulle komma att tillgodoses. I ett dylikt fall skulle visserligen kontrollstyrelsens ekonomiska kontrollverksamhet över bolagen komma att inskränkas, men i stället skulle styrelsens uppgifter att tillse, att försäljningen utövas på ett socialt tillfredsställande sätt, väsentligt få utvidgas.

Enligt kontrollstyrelsens mening skulle därför en fullt monopoliserad försäljningsorganisation visserligen medföra förändringar i kontrollstyrelsens kontrolluppgifter över rusdrycksförsäljningen, men förändringarna komme att innebära omläggningar och icke något upphävande av dessa kontrolluppgifter.

*Organisations
uppflyttning på ordinarie stat.*

Styrelsen har något utförligt uppehållit sig vid dessa synpunkter, när de synas vara av betydelse för frågan, huruvida den omorganisation, som styrelsen måste undergå med hänsyn till genomförandet av rusdrycksförsäljningsförordningen, jämväl bör innefatta, att avdelningen för rusdrycksförsäljningsärenden sättes på ordinarie stat. På grund av den uppfattning, kontrollstyrelsen härovan uttalat om olika tänkbara utvecklingsmöjligheter av försäljningsorganisationen, anser styrelsen, att dess befattning med kontrollen över rusdrycksförsäljningen kommer att bliva av stadigvarande natur. Med hänsyn härtill synas hinder ej böra föreligga för uppflyttning på ordinarie stat av styrelsens avdelning för rusdrycksförsäljningsärenden.

På grund av den befattning, styrelsen sedan juli månad 1915 haft med handläggningen av brännvinsförsäljningsärenden, har inom styrelsen numera vunnits sådan erfarenhet om omfattningen och innebörden av det styrelsen åliggande arbetet såsom uppsiktsmyndighet över brännvinsförsäljningsbolagen, att en definitiv organisa-

tion av styrelsen nu synes kunna äga rum. Jämväl ur denna synpunkt bör också hinder ej föreligga, att den nya organisationen blir uppförd på ordinarie stat.

Såsom styrelsen förut erinrat, ansåg sig styrelsen vid framläggandet av förslaget till förstärkning av styrelsens arbetskrafter för åren 1915—1916 icke för det dåvarande, innan personalbehovet kunde på ett mera definitivt sätt bestämmas, böra ifrågasätta, att den för ändamålet erforderliga anslagsökningen anvisades att utgå å ordinarie stat; och föredragande departementschefen syntes det vara lämpligast, att åtminstone någon tids erfarenhet rörande mängden och arten av det nyttillkomna arbetet avvaktades, innan förberedelser för en mera genomgripande omorganisation vidtoges. Då numera tillräcklig erfarenhet om omfattningen och arten av styrelsens nya arbetsuppgifter föreligga och en författning blivit utfärdad, som på ett mera definitivt sätt reglerar rusdryckshandeln, torde tidpunkten vara inne att fastställa kontrollstyrelsens organisation för den befattning, som styrelsen har att taga med rusdrycksförsäljningsärenden.

Såsom skäl för den blivande organisationens uppförande på ordinarie stat tillåter sig styrelsen anföra följande.

En av statsmakterna antagen grundsats är, att arbete, som regelbundet återkommer, och som således är av ordinarie art, utföres av ordinarie personal. Det arbete, som nu utföres, och som är avsett att i ännu högre grad, sedan den nya lagstiftningen trätt i kraft, utföras av kontrollstyrelsen såsom uppsiktsmyndighet över rusdrycksförsäljningsbolagen, är onekligen av fortlöpande och ordinarie art, och med hänsyn härtill synes också den personal, som har att inom kontrollstyrelsen utföra detta arbete, böra hava ordinarie anställning. De uppgifter, som kontrollstyrelsen har att fylla, kräva, att personalen erhåller en särskild utbildning, innan den kan tillfredsställande handlägga de speciella ärenden, som beröra rusdrycksförsäljningen. Framhållas må, att kontrollstyrelsens här ifrågavarande arbetsuppgifter väsentligt avvika från dem, som vanligen förekomma inom de administrativa ämbetsverken. Kontrollstyrelsen har sålunda att å ena sidan utöva en kontroll, särskilt av ekonomisk art, genom inspektioner och revisioner, men den har också att å andra sidan utöva en ekonomisk administration och lämna direktiv för bolagens skötsel, vare sig genom allmänna föreskrifter eller genom ingripande från fall till fall. Därför behöves en särskild, verkligt fackutbildad personal, och under de år, som förflutit, sedan kontrollstyrelsens avdelning för brännvinsförsäljningsärenden inrättades, har den redan förefintliga personalen erhållit erfarenhet och utbildning inom styrelsens speciella verksamhetsgrenar. Det är givetvis i högsta grad önskligt för styrelsen att kunna fortfarande binda en sådan fackutbildad personal vid verksamheten. Kontinuiteten i styrelsens arbete skulle däremot bliva lidande, om personalen för att erhålla en fastare tjänsteanställning och bättre förmåner, än styrelsen för närvarande kan erbjuda, skulle övergå till annan verksamhet. Med hänsyn till de statsekonomiskt viktiga uppgifter, styrelsen har att fylla, synes det därför vara av vikt, att personalen beredes ordinarie anställning, varigenom personalen fastare bindes vid kontrollstyrelsen och beredes en mera tryggad ställning.

Såsom förut framhållits, bliva kontrollstyrelsens arbetsuppgifter väsentligen utvidgade vid den nya rusdrycksförsäljningsförordningens genomförande. Kontrollen och uppsikten komma nu att omfatta all handel icke allenast med spritdrycker utan även med öl och vin. Antalet bolag, som skola kontrolleras, kan i följd härav

Den nuvarande ärendegrupperingen inom styrelsen.

komma att ökas, och i varje fall kommer de redan existerande bolagens verksamhet att växa.

Enligt instruktionen den 1 december 1916 för kontrollstyrelsen i dess egen- skap av uppsiktsmyndighet över brännvinsförsäljningsbolagen med däri genom kun- görelsen den 14 juni 1917 vidtagna ändringar finnas inom styrelsen för närvarande en extra ledamot och förste aktuarie såsom föredragande inom styrelsen av bränn- vinsförsäljningsärendena samt såsom hans biträden en extra aktuarie och registrator, en extra inspektör, en extra aktuarie för det statistiska arbetet och en extra aktuarie för revisionsarbetet och det löpande arbetet. Det växande arbetet inom avdelningen har allt efter hand nödvändiggjort inrättande av nya tjänster för att lätta extra leda- motens arbetsbörda och samtliga biträdande tjänstemän uppsätta, var och en inom sina särskilda grenar av verksamheten, i stor utsträckning förslag till de utgående expeditionerna. Redan nu har alltså verksamheten utvecklats på sådant sätt inom brännvinsförsäljningsavdelningen, att det finnes skarpt avskilda grenar av verksam- heten, inom vilka arbetet närmast utföres av de biträdande tjänstemännen. Dessa verksamhetsgrenar utgöras av

1) inspektions- och det i nära samband därmed stående revisionsarbetet, vid vilket extra inspektören och extra aktuarien för revisionsarbete, och löpande arbete biträda.

2) det statistiska arbetet, som av anledningar, vilka längre fram skola beröras, redan nu fått en synnerligt stor omfattning, och vid vilket en extra aktuarie och amanuenser biträda,

3) besvärärenden, besvarande av nådiga remisser, utarbetande av lagförslag och förslag till föreskrifter för bolagen i olika avseenden samt den stora mängden löpande ärenden, vid vilka extra aktuarien och registratorn och extra aktuarien för revisionsarbete och löpande arbete samt amanuenser biträda.

Denna uppdelning av verksamheten i olika grenar synes för framtiden jämväl böra äga rum och erhålla fastare former. Föredragningen inför styrelsen bör där- emot såsom hittills vara enhetligt ordnad och utföras av en ledamot i styrelsen, vilken närmast skulle utöva överinseendet över verksamhetens behöriga fortgång och inför styrelsen vara ansvarig för densamma.

Ledamotens
tjänsteställ-
ning.

Kontrollstyrelsen vill nu övergå att yttra sig beträffande *ledamotens* tjänste- ställning.

Såsom förut erinrats, ställdes genom beslut vid 1915 års riksdag den extra ledamoten i andra normallönegraden med hänsyn till att de ordinarie ledamöterna i styrelsen åtnjuta avlöning enligt denna grad.

Det arbete, som nu åligger och kommer att åligga ledamoten, torde kvalita- tivt och kvantitativt få anses vara minst lika krävande som det, som utföres av byråchefer i andra centrala ämbetsverk. Såsom nyss erinrades, har arbetsfördelningen å avdelningen gestaltat sig så, att de biträdande tjänstemännen faktiskt utföra sekreteraretjänst. Vidkommande särskilt den extra inspektören får han såväl under inspektionerna som vid den årligen återkommande revisionen utföra ett i hög grad självständigt och omdömeskrävande arbete, och den extra aktuarien för det statistiska arbetet har att tämligen självständigt utarbeta den statistiska berättelsen och vaka över den inom styrelsen genom månatliga statistiska uppgifters inforande anord- nade kontrollen över bolagens försäljning. Beskaffenheten av detta arbete är alltså

till väsentlig del motsvarande sådant, som på andra håll utföres av tjänstemän i andra lönegraden. Därest, såsom kontrollstyrelsen har för avsikt att föreslå, dessa tjänstemän uppflyttas i denna lönegrad, bör avdelningens chef, som bär ansvaret för arbetet i det hela, utgöras av en tjänsteman i tredje lönegraden. De ledamoten och avdelningschefen påvilande ämbetsuppgifterna äro också av den vikt och omfattning ur statsekonomiska och sociala synpunkter, att honom böra tillräknas löneförmåner och tjänstegrad, som kunna anses svara häremot. Erinras må, att samtliga brännvinsförsäljningsbolagens omslutning utgjorde år 1913 omkring 67,000,000 kronor: statsverkets vinst av brännvinsförsäljningen utgjorde år 1915 nära 18,000,000 kronor. I och med vin- och ölhandelns läggande under bolagen kommer givetvis bolagens omslutning att väsentligt ökas. Sannolikt komma bolagens balanskonton att sammanlagt sluta på över 100,000,000 kronor. Givetvis blir uppsikten och kontrollen över hela denna omfattande handelsrörelse synnerligen måttfull och påtaglig. Med hänsyn till vad sålunda anförts, anser styrelsen, att den tjänsteman, som i egenskap av föredragande har att inför styrelsen svara för dessa ärendens behöriga handläggning och tillse, att uppsikten över bolagens verksamhet utövas på ett ur statens synpunkter tillfredsställande sätt, blir tjänsteman i tredje lönegraden.

Gentemot denna anordning har det emellertid syntts styrelsen möjligen kunna resas en invändning, nämligen att styrelsens nuvarande ledamöter äro anställda i andra normallönegraden, och att med hänsyn härtill det skulle vara olämpligt, att en ledamot anställdes i tredje lönegraden. Denna invändning torde emellertid icke vara av mera bärande natur. Den gren av styrelsens verksamhet, som det nu gäller att organisera, har tillkommit vid sidan av kontrollstyrelsens förutvarande verksamhet och är i flera avseenden till sin natur skild från denna. Denna senare verksamhet är inriktad på att kontrollera, att de avgifter, som äro pålagda brännvins-, maltdrycks- och sockertillverkningen, behörigen uttagas, under det att styrelsens uppgifter beträffande rusdrycksförsäljningen äro att övervaka en vittomfattande handelsrörelse och i viss mån administrera densamma genom allmänna och speciella föreskrifter. Med hänsyn till att kontrollstyrelsens verksamhet sönderfaller i två skilda områden, låter det sig väl tänkas, att styrelsen i det ena avseendet är organiserad på andra grunder än i det andra avseendet. Enligt styrelsens mening är den enda riktiga synpunkt, ur vilken en organisationsfråga bör betraktas, att organisationen tillfredsställer de fordringar, som man vill ställa på densamma; däremot torde det med hänsyn just till dessa fordringar kunna leda till betänkliga konsekvenser, därest organisationen uteslutande bestämmes ur formella likställighetssynpunkter.

Kontrollstyrelsen vill i detta sammanhang hava framhållit, att den nuvarande organisationen av styrelsens avdelning för brännvins-, maltdrycks- och sockertillverkningskontrollen icke torde vara tillfredsställande.

Kontrollstyrelsen har emellertid icke ansett den nuvarande tidpunkten lämplig att framkomma med förslag till en omorganisation av hela ämbetsverket. Den förestående omläggningen av lagstiftningen angående försäljning av skattefri sprit och alkoholhaltiga preparat, vartill först nykterhetskommittén och sedermera kontrollstyrelsen avgivit förslag, torde medföra en betydlig ökning av de tekniska ärendena inom styrelsen. I samband med denna utvidgning av styrelsens arbete synes det vara naturligt, att den erforderliga omorganisationen av kontrollstyrelsens nuvarande tekniska avdelning äger rum. Innan denna omorganisation företages, vilken blir

beroende av den ståndpunkt, som statsmakterna intaga till de föreliggande författningsförslagen beträffande försäljning av skattefri sprit m. m., torde frågan om organisationen av avdelningen för rusdrycksförsäljningsärenden böra självständigt avgöras med hänsyn till de krav, som den redan antagna rusdrycksförsäljningsförordningen ställa på ämbetsverket.

Ledamotens
äligganden.

Ledamoten för rusdrycksförsäljningsärenden skulle åligga
att hava tillsyn över, leda och själv deltaga i arbetet inom avdelningen för rusdrycksförsäljningsärenden,
att inför överdirektören föredraga de ärenden, som tillhöra avdelningen,
att avgiva förslag till beslut i de av honom föredragna ärenden,
att, där överdirektören bestämmer, deltaga i handläggningen av sådana inom kontrollstyrelsen eljest förekommande ärenden, som beröra avdelningens verksamhetsområde,
att med uppmärksamhet följa sådana frågor, som falla inom eller beröra verksamhetsområdet, samt fästa styrelsens uppmärksamhet på sådana fall, där behov av styrelsens ingripande eller av reglerande åtgärder från statens sida äro erforderliga. samt
att fullgöra vad ledamot i kontrollstyrelsen enligt gällande instruktion eller fastställd arbetsordning kan åligga.

Den blivande
ärendes-
grupperingen

Den uppdelning av ärendena, som för närvarande, enligt vad ovan anförts, ägt rum i inspektions- och revisionsärenden, statistiska ärenden samt besvärskansli- och löpande ärenden, torde bliva av vägledande natur för utformandet av den blivande organisationen.

Enligt kontrollstyrelsens mening böra de avdelningen enligt rusdrycksförsäljningsförordningen åliggande uppgifterna grupperas på följande sätt:

1. gruppen: kansli-, besvär- och löpande ärenden,
2. gruppen: inspektions-, revisions- och personalärenden,
3. gruppen: statistiska ärenden.

Den första gruppens ärenden skulle innefatta frågor om underdåniga utlåtanden, avdelningens organisation och anslag till densamma, utfärdande, ändring, allmän förklaring eller upphävande av allmänna föreskrifter, instruktioner eller reglementen, antagande av och arvoden till extra tjänstemän samt skriv- och räknebiträden å avdelningen, tillstånd till drivande av partihandel, samt framställningar, som avses i 19 § 10 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen (besvärärenden).

Till första gruppens ärenden äro vidare att hänföra alla löpande ärenden, som icke äro av natur att anses tillhöra de övriga grupperna, ävensom registrering och förvarande av alla inkommande och utgående ärenden.

Den andra gruppens ärenden skulle innefatta frågor om uppsikten över rusdrycksförsäljningsbolagen genom inspektioner och anställandet av undersökningar ifråga om bolagens skötsel, fastighetsinköp, mera omfattande förändringar inom redan förvärvad fastighet.

förhyrandet av andra lägenheter än dem, som äro behöfliga för bolags egen rörelse, samt affärsavtal för längre tid än bolagets rättighet upplåtits, utseende av ordförandena i bolagsstyrelserna ävensom av revisorer, ansvarsfrihet för bolagen, anvisande av bolag, som för kommun, där bolag för utminuterung av spritdrycker icke driver rörelse, är att anse som hemortsbolag, anordningar ifråga om den individuella utminuteringskontrollen, samt ordnandet av bolagens bokföring ävensom i allmänhet bolagens ekonomiska förvaltning.

Den tredje gruppens ärenden skulle innefatta frågor om den årliga statistiska berättelsen, statistiska undersökningar och utredningar i de olika avseenden, som erfordras för utfärdandet av allmänna föreskrifter, insamlandet och bearbetandet av månatliga uppgifter om rusdrycksförsäljningen ävensom om bolagens ekonomi. uppläggande av register över samtliga inom riket meddelade rättigheter till försäljning av rusdrycker, samt den inom kontrollstyrelsen anordnade centrala kontrollen över rusdrycksförsäljningen.

Såsom för närvarande är fallet, torde avdelningschefen för beredningen och handläggningen av de olika ärenden, som falla inom ovannämnda grupper, böra hava till biträde särskilda tjänstemän. Inom varje grupp av ärenden synes avdelningschefens närmaste man böra utgöras av en tjänsteman i den andra lönegraden. Med hänsyn till naturen av de olika ärenden, som falla inom de olika grupperna, bör tjänstemannen för första gruppens ärenden vara en *sekreterare*, som därjämte bör tillkomma att föra protokoll vid avdelningen och sammanträden inom avdelningen med sakkunniga och särskilt tillkallade personer; tjänstemannen för andra gruppens ärenden bör vara en *inspektör*, och för tredje gruppens ärenden en *förste aktuarie*. Kontrollstyrelsen har redan förut i samband med frågan om avdelningschefens tjänsteställning uttalat sig om erforderligheten av att här ifrågavarande tjänstemän bliva ställda i andra lönegraden. Sedan styrelsen nu angivit omfattningen av de ärenden, vid vilkas beredning och handläggning dessa tjänstemän inom de olika ärendesgrupperna skola medverka, torde det vara tydligt, att dessa ärenden ställa kvalitativt höga fordringar på tjänstemännen, och att befattningen med desamma kräva en motsvarande tjänsteställning och lön.

Omfattningen av ärendena inom de olika grupperna påkallar emellertid ytterligare anställande av tjänstemän och biträden.

För den första gruppen av ärenden (kansli-, besvär- och löpande ärenden) är sålunda erforderligt att anställa dels en biträdande tjänsteman, dels en kvinnlig registrator (i den tredje kvinnliga biträdeslönegraden). Såsom förut omnämnts finnes för närvarande anställd en extra tjänsteman i första lönegraden, som har att biträda dels med revisionsärendena, dels med de löpande ärendena, d. v. s. inom både den första och den andra av de här ovan angivna ärendesgrupperna. Med den arbetsökning, som kommer att äga rum, är det erforderligt, att inom vardera gruppen

Tjänstemän för de särskilda ärendesgrupperna, sekreterare, inspektör, förste aktuarie.

Biträdande tjänstemän inom första ärendesgruppen, aktuarie och kvinnlig registrator.

av ärenden anställas en tjänsteman av första graden. Den biträdande tjänsteman, som sålunda bör anställas för kansli-, besvär- och löpande ärenden, skulle benämnas *aktuarie* och i huvudsak hava att

biträda vid utarbetandet av utredningar, som i särskilda fall påfordras för beredande till föredragning av inom ärendesgruppen förekommande ärenden,

biträda vid uppsättandet av expeditioner i de löpande ärenden, som kunna åt honom uppdragas,

biträda vid uppsättandet av förslag till expeditioner, i sådana på Kungl. Maj:ts prövning och avgörande ankommande mål och ärenden, vid vilkas beredande till underdånig föredragning överdirektören eller ledamot jämlikt 6 § i den för kontrollstyrelsen gällande instruktion biträtt, samt

på begäran utfärda diariebevis ävensom meddela eller bestyrka avskrifter eller utdrag av hos avdelningen förefintliga handlingar.

Den kvinnliga registratorn har kontrollstyrelsen ansett sig böra föreslå till erhållande av tredje kvinnliga biträdeslönegraden. De göromål, som den kvinnliga registratorn skulle hava att utföra. äro nämligen av sådan beskaffenhet, som avses i det principuttalande, som departementschefen hade till statsrådsprotokollet över finansärenden den 14 januari 1914 (statsverkspropositionen 1914 »Utgifterna. För flere huvudtitlar gemensamma frågor»), och varom riksdagen yttrat sig i sin skrivelse nr 6 den 27 februari 1914. Den kvinnliga registratorn skulle nämligen hava att

mottaga till avdelningen inkommande handlingar samt över dem ävensom utgående expeditioner föra diaries efter föreskrivna formulär samt upprätta register över dessa diaries,

ordna och vårda alla till avdelningen inkommande skrivelser, rapporter och anmälningar ävensom koncepter till avdelningens utgående expeditioner, samt tillse den avgående postens behöriga expedierande.

Biträdande
tjänsteman
vid andra
ärendes-
gruppen
på extra stat.

Inom den andra gruppen av ärenden behöves åtminstone en biträdande tjänsteman såsom assistent till inspektören. Under en stor del av året kommer inspektören att befinna sig på inspektionsresor och det synes med hänsyn härtill erforderligt, att det inom styrelsen finnes en tjänsteman, som under inspektörens frånvaro kan biträda med inom andra ärendesgruppen förekommande göromål; givetvis bör denne tjänsteman också vara kvalificerad att företaga inspektioner. Denne tjänsteman skulle vidare hava att biträda vid det maktpåliggande och omfattande arbetet med ansvarighetsprövningen av belagens förvaltning och räkenskaper. Styrelsen har ansett, att denna tjänst till en början bör uppföras på *extra stat*.

Tredje
ärendes-
gruppen.
Arbetsnatur
och personal-
behov.

Vad därefter beträffar den tredje ärendesgruppen, de statistiska ärendena, tillåter sig kontrollstyrelsen att anföra följande.

Vid sidan av den kontrollverksamhet, som styrelsen utövar över brännvinsförsäljningsbolagen genom inspektioner och den årliga ansvarighetsprövningen vid revisionerna, har så småningom en fortlöpande central kontroll anordnats genom granskning av månatligt inlämnade statistiska rapporter. Denna fortlöpande centrala kontroll, som på grund av åtskilliga samverkande tillfälliga omständigheter, såsom av den nuvarande kristiden föranlett arbete, ännu befinner sig i sin linda, har kontrollstyrelsen funnit vara av synnerlig vikt att utveckla till en fortlöpande kon-

troll beträffande bolagens ekonomi. Beträffande år 1916 har styrelsen gjort en början genom införande av mera detaljerade uppgifter beträffande bolagens ekonomi, varuomsättning, utskänkningsrörelse och försäkring. Detta material, som inkommit under våren och sommaren 1917 och som ännu icke blivit bearbetat, har visat sig vara av största betydelse för bedömande av bolagens ekonomiska skötsel. Enligt styrelsens mening är därför statistiken ett oundgängligt hjälpmedel för skapande av kontroll över bolagens verksamhet och för vidtagande av åtgärder i syfte att i olika avseenden åstadkomma besparingar i bolagens administration. Genom det bearbetade statistiska materialet möjliggöres jämförelser mellan olika bolag, varigenom rättelser kunna vidtagas i sådana fall, där något visar sig brista.

Utom arbetet med den årliga statistiska berättelsen, vilken framdeles kommer att utarbetas efter en mera detaljerad plan än vad hittills varit fallet och med hänsyn till uppgifternas mängd kommer att bli mycket rikhaltig, skulle sålunda kontrollstyrelsen framdeles hava att utföra ett fortlöpande statistiskt arbete, avsett såsom ett hjälpmedel vid fullgörandet av dess uppgift som uppsiktsmyndighet över rusdrycksförsäljningsbolagen. Att denna sida av kontrollen kommer att föranleda en mängd statistiska utredningar av större eller mindre omfattning, har den redan vunna erfarenheten ådagalagt.

Under tiden $\frac{1}{1}-\frac{31}{8}$ 1917 har antalet inkommande statistiska ärenden med olika diarienummer utgjort 687 stycken; sammanlagda antalet särskilda skrivelser och statistiska uppgifter utgör 6,393. Antalet utgående statistiska ärenden med olika diarienummer utgjorde 758 stycken; dessa ärenden innefattade 1,600 utgående skrivelser. På grund av förhållanden, föranledda av nu rådande kristid, hava åtskilliga ordinarie arbetsuppgifter måst skjutas på framtiden. Av de inkommande ärendena utgöra något mindre än 20 % sådana, som beröra av kristiden uppkomna förhållanden, och av de utgående ärendena utgöra något mera än 40 % dylika »kristidsärenden». Flertalet såväl inkommande som utgående skrivelser kräva ej blott granskning utan även kontrollräkning och hava ej sällan föranlett ett högst omfattande arbete, vartill övertid måst tillgripas. I ovanstående siffror äro icke inbegripna 128 tablåer beträffande ekonomi och varuomsättning för år 1916, vilka framdeles skola göras till föremål för en ingående statistisk bearbetning.

De inom denna ärendesgrupp erforderliga biträdande tjänstemännen, nämligen dels en aktuarie, dels amanuenser, vilka skulle hava närmast till uppgift att granska införade statistiska uppgifter och i övrigt biträda förste aktuarien vid fullgörandet av hans tjänsteåligganden, torde till en början böra uppföras på *extra stat.*

För närvarande äro å avdelningen för brännvinsförsäljningsärenden anställda två kvinnliga skrivbiträden och fyra kvinnliga räknebiträden. Dessutom har i den mån medel funnits tillgängliga under vissa tider av innevarande år varit anställt ytterligare ett kvinnligt biträde vid det statistiska arbetet. Bristen på medel har emellertid omöjliggjort anställande av tillräckligt antal kvinnliga biträden, på grund varav åtskilliga angelägna arbetsuppgifter måst undanskjutas.

Enligt styrelsens erfarenhet är det erforderligt, att för det statistiska arbetet anställas fyra kvinnliga befattningshavare på ordinarie stat, av vilka en, såsom redan nu är fallet, skulle hava lön och anställning enligt andra kvinnliga biträdeslönegraden och de övriga tre enligt första kvinnliga biträdeslönegraden.

Kvinnliga befattningshavare.

För skrivarbetet, som efter omorganisationen torde komma att växa i omfattning, och då inspektions- och revisionsärendena kräva ett kvinnligt biträde, erfordras anställande av två kvinnliga biträden i första biträdeslönegraden å ordinarie stat.

Övriga kvinnliga räkne- och skrivbiträden, varav åtminstone sex äro erforderliga, äro avsedda att uppföras på *extra stat*.

Anslag till
sakkunnige.

Såsom förut erinrats, finnes vid kontrollstyrelsens sida ett av personer med intresse för folknykterhetens höjande och med erfarenhet från brännvinsförsäljningsbolagens förvaltning sammansatt *kontrollråd* med uppgift att avgiva yttranden och förslag ej mindre angående meddelande av föreskrifter i avseende å inköp av, försäljningspris för samt alkoholstyrka hos brännvin samt ifråga om räkenskapers förande inom brännvinsförsäljningsbolagen ävensom i avseende å dessa bolags förvaltning i övrigt än även beträffande övriga av styrelsen till rådet hänskjutna frågor.

Då kontrollstyrelsen allt framgent bör hava vid sin sida ett kontrollråd med i huvudsak de uppgifter, som för närvarande äro tillagda detsamma, anser styrelsen anslaget till kontrollrådet böra utgå å ordinarie stat. Enär efter den nya förordningens ikraftträdande styrelsen torde hava behov att inhämta kontrollrådets yttrande i en mängd fall och sålunda tätare sammanträden än hittills bliva erforderliga men enligt styrelsens uppfattning den till kontrollrådets ledamöter utgående ersättningen av tio kronor om dagen är alldeles för lågt tilltagen i förhållande till det arbete, som kräves av rådets ledamöter, har styrelsen ansett, att dagarvodet bör höjas till minst tjugu kronor, i samband varmed bestämmelserna om ersättningens utgående i övrigt böra ändras. Med hänsyn härtill föreslår styrelsen, att det nuvarande anslaget 1,425 kronor till sakkunniga höjes till 3,000 kronor.

Förslag till
vikariatsersättningar
m. m.

Å den ordinarie staten för kontrollstyrelsen torde böra uppföras ett anslag för bestridande av dels ersättningar till vikarier vid semester för ordinarie befattningshavare, dels ock eventuellt erforderliga fyllnadsersättningar utöver tjänstgöringspenningar till vikarier vid sjukdomsfall för ordinarie kvinnliga befattningshavare eller vaktmästare. För nämnda ändamål beräknar kontrollstyrelsen ett belopp av tillhoppa 1,700 kronor.

Stat.

I enlighet med vad ovan anförts skulle den ordinarie avlöningsstaten för *kontrollstyrelsens avdelning för rusdrycksförsäljningsärenden* komma att erhålla följande lydelse:

Stat.

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Orts-tillägg	Summa	
1 ledamot och avdelningschef	5,000	2,500	600	8,100	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 sekreterare	3,600	1,800	400	5,800	
1 inspektör	3,600	1,800	400	5,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 förste aktuarie	3,600	1,800	400	5,800	
1 aktuarie	2,200	1,500	300	4,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 kvinnligt biträde i tredje lönegraden (registrator)	1,100	750	150	2,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.
1 kvinnligt biträde i andra lönegraden	900	550	150	1,600	
1 kvinnligt biträde i första lönegraden	700	350	150	1,200	
4 kvinnliga biträden i första lönegraden	2,800	1,400	600	4,800	
Kontrollrådet	—	—	—	3,000	
Till vikariatsersättningar under semester samt vid sjukdomsförfall för vissa befattningshavare	—	—	—	1,700	
Summa	—	—	—	43,800	

För åtnjutande av de förmåner, som i den nya staten upptagas för *ordinarie befattningshavare inom kontrollstyrelsens avdelning för rusdrycksförsäljningsärenden*, torde böra fastställas följande villkor och bestämmelser, nämligen:

1:o) för *ordinarie befattningshavare utom kvinnliga biträden*:

att tjänst innehavare skall, i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas eller för särskilda fall efter prövning medgivas, vara å tjänsterummet tillstädes minst sex timmar varje söckendag;

att befattningshavare skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgörings-skyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation av kontrollstyrelsen eller dess avdelning för rusdrycksförsäljnings-ärenden eller eljest i allmänhet kan varda stadgad, samt i sådant hänseende, ävensom därest styrelsens ställning inom statsförvaltningen varder så förändrad, att den ej längre kan anses såsom självständig styrelse, eller därest vissa ifrågavarande styrelse tillhörande göromål överflyttas till annat ämbetsverk, vara pliktig att, med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning han innehar, efter ny eller förändrad arbetsordning sköta de med befattningen förenade göromål eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, tjänstgöra i det verk, till vilket göromålen överlämnas; skolandet befatt-

Avlöningsförmåner.

ningshavare slutligen, likaledes med bibehållande av nyssnämnda förmåner, vara underkastad att, när helst så av Kungl. Maj:t prövas lämpligt, förflyttas till annan lämplig befattning inom den centrala förvaltningen;

att med ordinarie befattning icke må förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat;

att med ordinarie befattning ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är försett med Kungl. Maj:ts oktroj eller blivit registrerat såsom aktiebolag, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag som helst. såframt ej beträffande ledamoten Kungl. Maj:t och, vad angår andra befattningshavare, kontrollstyrelsen uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen å avdelningen, finner uppdraget eller befattningen kunna få mottagas och tillsvidare bibehållas;

att befattningshavare är skyldig att tjänstgöra å den särskilda befattning uti innehavande grad, där han till befordrande av arbetets oavbrutna gång befinnes vara lämplig och behövlig;

att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattningshavare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men för den tid, han eljest varit från tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som uppehållit befattningen;

att den, som av sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen jämte ortstillägget, men att den, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöver sina tjänstgöringspenningar avstå så mycket av lönen och ortstillägget, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas skäligt;

att avlöning ej må utgå till befattningshavare för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller utan att han kan styrka giltigt förfall;

att, därest befattningshavare varder avstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del av hans avlöning, som icke prövas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej prövas skäligt låta honom uppbära något därav;

att vid sjukdomsförfall, eller när det erfordras till följd av tjänsteresor eller för beredande av semester, befattningshavare av lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning å avdelningen, bestrida densamma mot åtnjutande därvid av, i stället för egna tjänstgöringspenningar, vid sjukdomsförfall de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar, men eljest däremot svarande belopp;

att emellertid, därest tjänsteman av högre grad till följd av tjänsteresa eller för handläggning av särskilda ärenden är under allenast några få, högst fyra, dagar hindrad att sköta sin befattning, tjänsteman av lägre grad skall vara pliktig att utan särskild ersättning sköta de till befattningen hörande löpande göromålen;

att, därest förhöjning av lönen efter viss tids fortsatt innehavande av befattning i samma lönegrad är i staten medgiven, tidpunkten för

första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att

innehavaren under mer än fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med gott vitsord bestritt sin egen eller, på grund av förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester eller ledighet för fullgörande av värnplikt, och

för andra förhöjningen, om sådan förekommer, efter ytterligare fem år på samma villkor, samt

för tredje förhöjningen, där sådan äger rum, efter än ytterligare fem år ävenledes på samma villkor,

under iakttagande, vad var och en av oförmälda löneförhöjningar angår, att den högre avlöningen ej får tillträdas förr än vid början av kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänstaldern blivit uppnådd;

börande därvid löntagare tillgodoräknas den tid, som före den nya statens trädande i kraft förflutit från det han, efter förordnande, tillträtt motsvarande eller därmed jämförlig befattning i kontrollstyrelsen eller dess ifrågavarande avdelning;

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande av löneförhöjning, redan uppnått den levnads- och tjänstålder, som berättigar honom till pension, icke må tillträda samma förhöjning;

att semester årligen må, när sådant kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång, åtnjutas av ledamoten och tjänsteman i andra lönegraden under en och en halv månad, av tjänsteman i första lönegraden under en månad samt av vaktmästare under femton dagar;

att vid avgång från tjänsten till följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall själva lönen ävensom ortstillägget utgå till månadens slut; samt

att i fråga om skyldighet att avgå från tjänsten ävensom i fråga om rätt till pension skall gälla vad i särskild lag angående civila tjänst innehavares rätt till pension är vid tiden för den nya lönestatens ikraftträdande eller, såvitt angår innehavare av befattning, som därefter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgat:

2:o) för kvinnliga biträden:

att i fråga om biträdes av tredje graden arbetstid å tjänsterummet skall gälla vad här ovan föreskrivits för andra ordinarie befattningshavare inom avdelningen samt att biträdes av första eller andra graden arbetstid å tjänsterummet skall vara sex timmar, dock att sådant biträde skall vara pliktigt att i särskilda fall, när arbetets behöriga gång det kräver, kvarstanna i arbetet å tjänsterummet intill ytterligare en timme;

att biträde må åtnjuta semester under en månad om året, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske;

att biträde av lägre grad, som efter intjänande av båda ålderstilläggen i denna grad befordras till biträdesbefattning av närmast högre grad, må omedelbart komma i åtnjutande av ett ålderstillägg i sistnämnda grad;

att, därest kvinnligt biträde, som vid ingången av år 1919 är anställt inom kontrollstyrelsen och befordras till ordinarie biträde från samma tidpunkt, omedelbart före sin befordran mot fast arvode utfört arbete av motsvarande eller jämförlig beskaffenhet inom styrelsen, biträdet må äga att för åtnjutande av löneförhöjning räkna sig till godo den tid, biträdet utfört sådant arbete därstädes;

att vid sjukdomsförfall eller, när det erfordras för beredande av semester, biträde av lägre grad skall vara skyldigt att, om det förordnas såsom biträde av högre

grad hos avdelningen, bestrida befattningen såsom sådant; ägande sålunda förordnat biträde av lägre grad att därunder i stället för egna tjänstgöringspenningar åtnjuta. om förordnandet erfordras i följd av sjukdomsförfall, de med den tjänstledigas befattning förenade tjänstgöringspenningar, men, då förordnandet erfordras för beredande av semester, ett mot den semesterledigas tjänstgöringspenningar svarande belopp;

att gift kvinna må till biträdesbefattning befordras allenast efter av Kungl. Maj:t på framställning i varje särskilt fall lämnat medgivande:

att, där kvinnlig innehavare av biträdesbefattning ingår äktenskap, hon icke skall vara skyldig att av sådan anledning avgå från tjänsten, därest icke styrelsen med hänsyn till tjänstens behöriga upprätthållande finner det nödigt;

att biträdesbefattning skall av styrelsen tillsättas medelst konstitutorial, och att tillsättningen skall ske efter tjänstens ledigförklarande genom kungörelse;

att rörande tillsättningen i övrigt, kompetensfördringar, ordningen för meddelande av tjänstledighet och avsked samt för åtal och disciplinär bestraffning och dylikt skola gälla de närmare stadganden, som må vardas av Kungl. Maj:t bestämda; samt

att i övrigt de för andra ordinarie befattningshavare inom avdelningen stadgade villkor och bestämmelser för avlöningsförmånens åtnjutande skola i tillämpliga delar och i den mån de icke stå i strid mot vad här blivit föreskrivet lända till efterrättelse.

Anslag å
extra stat.

I enlighet med nådiga brevet den 14 juni 1917 finnes från september månads ingång innevarande år anställt ett juridiskt biträde med uppgift att biträda vid handläggningen av de på avdelningen ankommande frågor av lagstiftnings natur eller beträffande utfärdande, ändring, förklaring eller upphävande av reglementen, instruktioner eller andra allmänna föreskrifter samt att biträda vid beredande till föredragning av sådana frågor av juridisk natur, som kunna åt honom uppdragas. Arvodet till det juridiska biträdet utgår med 5,000 kronor för år räknat.

De ärenden, för vilka inrättandet av en juridisk biträdestjänst varit påkallad, torde under de närmaste åren komma att växa i omfattning med hänsyn till den nya rusdryckslagstiftningen. Denna lagstiftning kommer nämligen att nödvändiggöra utfärdande av en mängd olikartade föreskrifter på rusdrycksförsäljningens område, vid vilkas utarbetande biträde av särskild juridisk sakkunskap erfordras. Med hänsyn härtill hade det varit önskligt, att i samband med omorganisationen av styrelsens avdelning för brännvinsförsäljningsärenden det hade inom kontrollstyrelsen inrättats en byråchefsbefattning för lagärenden. Då emellertid inrättandet av en dylik befattning sammanhänger med en blivande omorganisation av kontrollstyrelsen i dess helhet, har styrelsen för närvarande ansett sig böra avstå från att föreslå uppförandet av ifrågavarande befattning å den ordinarie staten. Med hänsyn härtill torde jämväl under år 1919 å extra stat anställas ett juridiskt biträde och erfordras härför uppförande å extra stat av ett anslag å 5,000 kronor.

Såsom förut anförts — — — erfordras två tjänstemän å extra stat, nämligen en assistent till inspektören och en biträdande aktuarie till förste aktuarien. Dessa tjänstemän torde böra anställas i första lönegraden; för att förvärva lämplig person såsom assistent kan det emellertid icke vara uteslutet, att högre arvode till denne befattningshavare måste utbetalas. För dessa tjänstemän beräknar kontroll-

styrelsen arvoden å sammanlagt 7,800 kronor; eventuellt lönetillskott till assistenten torde få bestridas ur anslaget till tillfälliga biträden.

Å den ordinarie staten har styrelsen icke föreslagit uppförande av *anslag till amanuenser, extra biträden, gratifikationer och dgl.* Anledning härtill har varit, att styrelsen för närvarande icke anser sig kunna fastställa de för nämnda ändamål erforderliga belopp med tillräcklig säkerhet, i all synnerhet som genomförandet av den nya rusdrycksförsäljningsförordningen kommer att i stor utsträckning påkalla extra arbete. Detta arbete kommer att få utföras både under det närmaste året före och de närmaste åren efter förordningens genomförande. Med hänsyn härtill synes det vara olämpligt att redan nu å ordinarie stat uppföra ett anslag, vilket, med hänsyn till det nyssnämnda extra arbetet, med nödvändighet måste förstärkas genom ett icke obetydligt anslag å extra stat. Kontrollstyrelsens erfarenhet i avseende å ifrågakvarande anslag har hittills varit, att styrelsen under föregående år genomgående beräknat detsamma för knappt. I trots av att avdelningens samtliga tjänstemän i stor utsträckning måst arbeta å övertid och oaktat styrelsen vid ett par tillfällen hos Kungl. Maj:t varit nödsakad att begära särskilda tillfälliga anslag för avhjälpande av den mest trängande personalbristen, har styrelsen under de båda senaste åren varit tvungen att anställa amanuenser antingen mot ett i förhållande till avlöningsförmånerna vid andra ämbetsverk för lågt arvode eller till och med utan att kunna tillerkänna dem något som helst arvode. På grund härav hava även svårigheter mött för styrelsen att erhålla för ämbetsverkets rekrytering lämplig personal.

Kontrollstyrelsen anser det alltså för närvarande vara ur flera synpunkter riktigare, att anslaget till amanuenser, extra biträden m. m. i sin helhet uppföres å extra stat, varefter, då säker erfarenhet vunnits om till vilket belopp ifrågakvarande anslag å ordinarie stat bör uppföras, dylik åtgärd torde vidtagas.

Behovet av amanuenser, extra biträden m. m. beräknar styrelsen för år 1919 enligt följande grunder:

Till amanuenser (beräknat antal 4 st. med 4 timmars daglig tjänstgöring)	kronor	8,000: —
» skriv- och räknebiträden	»	6,900: —
» särskilda sakkunniga, tillfälliga biträden och extra vaktmästare samt vikariatsersättningar	»	7,300: —
	Summa kronor	22,200: —

Till förstärkning av det för år 1918 utgående anslaget anser kontrollstyrelsen 10,000 kronor ytterligare vara erforderliga för att möta de behov i avseende å anställande av extra arbetskrafter, som stå i samband med rusdrycksförsäljningsförordningens genomförande.

Å *extra stat* för år 1919 skulle alltså erfordras:

anslag till ett juridiskt biträde	kronor	5,000: —
» » två biträdande tjänstemän	»	7,800: —
» » amanuenser, skriv- och räknebiträden m. m.	»	22,200: —
» » förstärkning av arbetskrafterna att utgå under år 1918	»	10,000: —
	Summa kronor	45,000: — .)

*Reservation
vid kontroll-
styrelsens ut-
låtande.*

Vid kontrollstyrelsens utlåtande var fogad en reservation, av-
given av ledamoten Lagergren, som uttalade bland annat, att han,
som i annat sammanhang gjort den åsikten gällande, att kontrollsty-
relsens befattning med försäljning av brännvin borde överflyttas till en
självständig monopolstyrelse, funne sig förhindrad biträda föreliggande
organisationsförslag, som undansköte denna möjlighet. Det borde emeller-
tid även beaktas, att införandet av ett totalt rusdrycksförbud ej längre
vore allenast en avlägsen möjlighet. Så oklar som ställningen för när-
varande vore, särskilt med hänsyn till planerna på förbudsidéns genom-
förande, kunde reservanten ej biträda den meningen, att ett stort äm-
betsverk nu borde organiseras. Förutsatt emellertid att så skulle ske,
ville reservanten beträffande den äldre och statsfinansiellt sett vida vik-
tigare avdelningen av styrelsen fästa uppmärksamheten därpå, att denna
avdelnings ledamöter vid den år 1909 företagna löneregleringen fått
kvarstå i andra lönegraden, varvid dock från löneregleringskommitténs
sida hänvisats till, att styrelsen då knappast fått sin organisation full-
ständigt genomförd.

Kontrollrådet.

Över kontrollstyrelsens förslag hördes kontrollrådet, som efter en
ingående behandling av förslaget enhälligt beslöt göra följande uttalande:

»Oberoende av huru förhållandena under närmaste framtiden komma att ge-
stalta sig på rusdryckshanteringens område, och då vederbörande tjänstemän äro
underkastade skyldighet att övergå till annan tjänst inom statsförvaltningen, har
kontrollrådet — med hänsyn till de många och krävande uppgifter, som den nya
lagstiftningen ålägger kontrollstyrelsen — funnit sig böra tillstyrka det föreliggande
förslaget.»

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

Såsom jag förut omnämnt har löneregleringskommittén den 16
februari 1918 avgivit utlåtande över kontrollstyrelsens ifrågavarande
förslag. Sedan kommittén lämnat en redogörelse för detta förslag samt
erinrat om de huvudsakliga föreskrifter, som i gällande instruktioner
vore meddelade beträffande kontrollstyrelsens verksamhetsområde och
organisation, anförde kommittén för egen del följande.

»Genom kungl. förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rus-
drycker har kontrollstyrelsen, på sätt styrelsen i sin skrivelse den 1 oktober 1917
erinrat, fått sin befattning med ärenden angående rusdrycksförsäljningen väsentligt
utvidgad, och det torde icke lida något tvivel, att denna utvidgning av styrelsens
verksamhetsområde kräver en betydande förstärkning av styrelsens arbetskrafter.

Vad beträffar det förslag i sådant hänseende, som styrelsen i sin nyssberömda
skrivelse framlagt, har löneregleringskommittén, efter tagen kännedom om innehållet

i föreliggande handlingar, besök i ämbetsverket och inhämtande av ytterligare upplysningar, kommit till den uppfattningen, att med hänsyn till de arbetsuppgifter, som enligt den nya rusdrycksförsäljningsförordningen åligga styrelsen, någon erinran icke bör göras mot att styrelsen erhåller den begärda personalförstärkningen.

Kommittén vill alltså biträda den meningen, att den extra ledamoten bör erhålla en tjänsteställning, motsvarande tjänstemans i tredje lönegraden, och att vid hans sida böra ställas tre befattningshavare med enahanda tjänsteställning som tjänstemän i andra lönegraden. Även den i övrigt av styrelsen ifrågasatta personalökningen synes under nuvarande förhållanden erforderlig. Någon tvekan har visserligen synts kommittén kunna råda, huruvida den föreslagna kvinnliga registratörn bör likställas med kvinnligt biträde i tredje lönegraden, men har kommittén ej heller i denna punkt velat göra någon erinran.

Kontrollstyrelsens förslag därom, att en del av den för ifrågavarande verksamhet avsedda personalen måtte redan nu uppföras på ordinarie stat, synes däremot giva anledning till starka betänkligheter. Kommittén vill i detta avseende särskilt fästa uppmärksamheten vid det samband, som för närvarande består mellan styrelsens äldre avdelning, vars ledamöter äro tjänstemän i andra lönegraden, och den nya avdelningen för brännvinsförsäljningsärenden, ett samband som fått sitt uttryck i vissa (av kommittén förut återgivna) instruktionsbestämmelser. Sålunda skall vid föredragning inför överdirektören av vissa till den nya avdelningen hörande, viktigare ärenden, utom den extra ledamoten, även den administrative ledamoten (sekreteraren) i kontrollstyrelsen närvara och delta i ärendets behandling. Under överdirektörens ämbetsresor och i åtskilliga andra fall skola ärendena, där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, avgöras av sekreteraren i kontrollstyrelsen och den extra ledamoten samfällt; uppstå olika meningar, skall ytterligare en ledamot tillkallas, varefter ärendet avgöres i enlighet med flertalets mening eller, i händelse av lika röstetal för olika meningar, i enlighet med den mening, som föredraganden uttalar.

Redan i den skrivelse, vari kontrollstyrelsen hemställde om förstärkning av styrelsens arbetskrafter för åren 1915—1916, uttalade styrelsen den meningen, att en fullständig omorganisation av styrelsen med nödvändighet måste företagas inom den närmaste framtiden, därest styrelsen skulle kunna på ett fullt tillfredsställande sätt fylla sina ur statsfinansiell synpunkt så viktiga uppgifter, och i nu föreliggande skrivelse av den 1 oktober 1917 anför styrelsen, att den nuvarande organisationen av styrelsens avdelning för brännvins-, maltdrycks- och sockertillverkningskontrollen icke syntes vara tillfredsställande. Kommittén kan i denna punkt icke annat än ansluta sig till kontrollstyrelsens mening. Men därav bör enligt kommitténs åsikt följa, att frågan om uppförande å ordinarie stat av personal vid styrelsens avdelning för brännvinsförsäljningsärenden icke får behandlas fristående utan måste företagas till avgörande i samband med frågorna om den äldre avdelningens ställning och om den framtida organisationen av ämbetsverket i dess helhet.

Då därtill kommer, att de av kontrollstyrelsen i dess senaste skrivelse berörda spörsmålen om brännvinshandelns ordnande för framtiden och andra därmed sammanhängande förhållanden måste utöva ett avgörande inflytande på frågan om den nya avdelningens framtida ställning, har löneregleringskommittén — ur de allmänt administrativa och löneregleringstekniska synpunkter, som givetvis måst vara för kommittén bestämmande — funnit sig icke kunna för närvarande, innan

någon utredning föreligger i den av kontrollstyrelsen väckta frågan om en fullständig omorganisation inom den närmaste framtiden av styrelsen i dess helhet, biträda förslaget om uppförande på ordinarie stat av viss personal vid styrelsens avdelning för brännvinsförsäljningsärenden.

Enligt kommitténs mening bör således erforderligt anslag till förstärkning av kontrollstyrelsens arbetskrafter under år 1919 i sin helhet uppföras på extra stat för nämnda år. De i kontrollstyrelsens förslag till ordinarie stat angivna avlöningar för där upptagna befattningshavare böra följaktligen på sedvanligt sätt minskas med belopp, motsvarande i avrundat tal de avgifter, som det skulle åligga ordinarie befattningshavare att erlägga för egen pensionering. Dessa avlöningar skulle sålunda komma att utgöra:

för ledamoten och avdelningschefen	kronor	7,800: —
» envar av sekreteraren, inspektören och förste aktuarien 5,600 kronor	»	16,800: —
» aktuarien	»	3,900: —
» det kvinnliga biträdet i tredje lönegraden	»	1,950: —
» » » » » andra »	»	1,550: —
» vart och ett av de fem kvinnliga biträdena i första lönegraden 1,150 kronor	»	5,750: —
vartill kommer:		
för kontrollrådet	»	3,000: —
till vikariatsersättningar under semester samt vid sjukdomsfall för vissa befattningshavare	»	1,700: —
Summa kronor		42,450: —

Beträffande anslaget till kontrollrådet anser sig kommittén icke böra göra någon erinran mot själva beloppet, 3,000 kronor, men tillåter sig uttala den meningen, att vid bestämmande av ersättning till kontrollrådets ledamöter vederbörlig hänsyn torde böra tagas till de bestämmelser, som äro eller kunna bliva gällande rörande ersättning till ledamöter av kommittéer och andra liknande beredningar.

Lägges till nyssberörda summa, 42,450 kronor, det belopp av 45,000 kronor, som enligt kontrollstyrelsens förslag skulle begäras på extra stat, kommer totalsumman att utgöra 87,450 kronor. Härav böra, därest löneregleringskommitténs mening vinner godkännande, 77,450 kronor äskas på extra stat för år 1919 samt 10,000 kronor såsom extra anslag uppföras på tilläggsstat för år 1918.

Då emellertid vid behandling inom kommittén av förevarande ärende skiljaktiga meningar yppats så till vida, att några av kommitténs ledamöter ansett sig böra biträda kontrollstyrelsens hemställan, att viss personal vid styrelsens avdelning för brännvinsförsäljningsärenden måtte redan nu uppföras på ordinarie stat, och detta förslag tilläventyrs kan komma att vinna Kungl. Maj:ts och riksdagens bifall, har kommittén ansett sig icke böra underlåta att till skärskådande upptaga det av kontrollstyrelsen tillika framlagda förslaget till villkor och bestämmelser för åtnjutande av de förmåner, som skulle upptagas i den nya ordinarie staten.

Denna granskning har endast givit kommittén anledning till följande erinringar.

I förtydligande syfte torde det bland avlöningsvillkoren införda stadgandet om rätt för löntagare att, för erhållande av förhöjning i lönen, tillgodoräknas viss tid, som förflutit före den nya statens trädande i kraft, böra erhålla följande ändrade avfattning: 'börande därvid löntagare tillgodoräknas den tid, som före den nya statens trädande i kraft förflutit från det han, efter förordnande, i kontrollstyrelsen eller dess ifrågavarande avdelning tillträtt befattning av motsvarande lönegrad med avlöning från anslag å extra stat'. Vidare torde den av kontrollstyrelsen föreslagna, så lydande bestämmelsen: 'att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande av löneförhöjning, redan uppnått den levnads- och tjänst-ålder, som berättigar honom till pension, icke må tillträda samma förhöjning' böra i likhet med vad riksdagen i flera föregående fall beslutat, för tydlighetens skull avfattas sålunda: 'att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande av löneförhöjning, redan uppnått den levnadsålder, vid vilken han enligt bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension är skyldig att från tjänsten avgå, icke må tillträda samma förhöjning'.

Slutligen vill kommittén erinra därom, att vid vissa under den senaste tiden företagna lönereregleringar, såsom beträffande lantbruksinstitutet vid Ultuna samt lantbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp (svensk författningssamling nr 417 år 1917) ävensom statsdepartementen (svensk författningssamling nr 584 år 1917), liksom ock i det för 1918 års riksdag i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln framlagda förslaget angående statens meteorologisk-hydrografiska anstalt, avlöningsvillkoren givits en så till vida förändrad uppställning, att de sammanförts under särskilda rubriker: 'i fråga om ändrad tjänstgöringsskyldighet, förflyttning till annan tjänst, förening av tjänster m. m.', 'i fråga om avlöningsförmånens uppbärande m. m.' o. s. v.

Enligt det hos löneregeringskommittén förda protokoll i ärendet hava vid ärendets behandling inom kommittén överdirektören i kontrollstyrelsen Fredrik Zethelius såsom särskild ledamot samt kommitténs ledamöter herrar Anders Pers och August Nilsson uttalat avvikande meningar beträffande kommitténs förevarande utlåtande.

*Reservationer
vid löneregeringskom-
mitténs ut-
låtande.*

Överdirektör Zethelius anförde för sin del följande:

»Jag har icke kunnat instämma med kommitténs majoritet i att kontrollstyrelsens avdelning för rusdrycksförsäljningsärenden skulle helt och hållet uppföras på extra stat, utan anser, i likhet med kontrollstyrelsen, att viss personal inom nyssnämnda avdelning bör uppföras på ordinarie stat.

De invändningar, som skulle kunna resas mot kontrollstyrelsens förslag, torde i huvudsak vara av två slag, nämligen *dels* invändningar, som hänföra sig till de ovissa förhållandena inom det ärendesområde, som är den nya avdelningen för rusdrycksförsäljningsärenden anvisat, *de's ock* invändningar, som grunda sig på en sådan uppfattning av sambandet mellan nyssnämnda avdelning och kontrollstyrelsens äldre, på ordinarie stat uppförda tekniska avdelning, att en lönereglering lämpligen bör äga rum allenast för styrelsen i dess helhet.

Jag vill först upptaga till skärskådande de invändningar av förstnämnda slag, som ur olika synpunkter kunna resas mot att uppföra viss personal inom avdelningen för rusdrycksförsäljningsärenden på ordinarie stat.

De olika eventualiteter, som man har att räkna med ifråga om den framtida nykterhetslagstiftningen, torde vara följande. *Antingen* kommer för en tid framåt den av Kungl. Maj:t och riksdagen antagna lagstiftningen att bestå — med reservation för jämkningar eller skärpningar utan rubbning av grunderna för denna lagstiftning — *eller* äger en omläggning rum i syfte att i högre grad än vad nu är fallet monopolisera detaljhandeln med rusdrycker, *eller* också slutligen genomföres en förbudslagstiftning i avseende å alla slag eller vissa slag av rusdrycker. En eventualitet, innebärande en återgång till den tidigare lagstiftningen utan kontroll genom statsorgan, synes mig utan vidare kunna avvisas.

Den förstnämnda av här ovan angivna eventualiteter, vilken synes mig såsom den sannolikaste, kräver ju, såsom också löneregleringskommittén vitsordat, en särskild utrustning av arbetskrafter för avdelningen för rusdrycksförsäljningsärenden. Sedan en följd av år tillbaka har ett behov av statsuppsikt och statskontroll ifråga om handeln med rusdrycker förelegat, och detta behov torde ytterligare hava styrkts under den tid, som förflutit, sedan avdelningen för brännvinsförsäljningsärenden i medio av år 1915 började sin verksamhet inom kontrollstyrelsen. De erfarenheter, som under denna verksamhet vunnits, ådagalägga enligt min mening önskvärdheten och betydelsen av att en *fast* organisation skapas för handläggningen av hithörande ärenden. För ernående härav torde det vara av vikt, att en specialutbildad personal finnes inom styrelsen, knuten vid densamma genom den ordinarie anställningen. I detta syfte har kontrollstyrelsen föreslagit, att en del av personalen skall uppföras å ordinarie stat, under det att en annan del skulle anställas å extra stat. Enär härigenom å ena sidan torde tillgodoses, att kontrollstyrelsen erhåller en stam av vid styrelsen fast knutna tjänstemän, särskilt å de ledande befattningarna inom avdelningen, men å andra sidan anställandet av en betydande del av personalen å extra stat håller möjligheten öppen för de förändringar, som kunna inträffa i avseende å avdelningens ärendesområde, synes mig en ur administrativa synpunkter välbetänkt anordning hava blivit föreslagen.

Den nu nämnda anordningen synes mig särskilt bliva av betydelse, därest den andra av här ovan angivna eventualiteter skulle inträffa, nämligen försäljningsorganisationens omläggning, så att den bleve strängt monopoliserad. I sin skrivelse den 1 oktober 1917 har kontrollstyrelsen särskilt upptagit denna eventualitet till skärskådande och därom anført:

‘Därest det i stället för bolag skulle inrättas en försäljningsorganisation med en i affärshänseende sträng subordination från de lokala försäljningsorganen upp till inköpsmonopolet, torde uppenbarligen kravet på en utanför försäljningsorganisationen stående kontroll över att försäljningen handhaves i den nya lagstiftningens anda komma att göra sig gällande, och otvivelaktigt är också, att detta krav skulle komma att tillgodoses. I ett dylikt fall skulle visserligen kontrollstyrelsens ekonomiska kontrollverksamhet över bolagen komma att inskränkas, men i stället skulle styrelsens uppgifter att tillse, att försäljningen utövas på ett socialt tillfredsställande sätt, väsentligt få utvidgas.’

Vad kontrollstyrelsen härutinnan anført, har icke blivit av kommitténs majoritet upptaget till bemötande. Kommitténs majoritet synes emellertid syfta härpå,

då kommittén anförde, att de av kontrollstyrelsen i dess skrivelse berörda spörsmålen om brännvinshandelns ordnande för framtiden och därmed sammanhängande förhållanden måste utöva ett avgörande inflytande på frågan om den nya avdelningens framtida ställning. Med hänsyn härtill har jag ansett mig böra såsom min mening uttala, att, även om en omläggning av detaljhandeln med rusdrycker i riktning mot en strängt monopoliserad försäljning möjligen framdeles ägde rum, detta visserligen skulle, såsom kontrollstyrelsen jämväl angivit, komma att utöva ett inflytande på beskaffenheten av det ärendesområde, som anvisats den nya avdelningen, men däremot icke förändra behovet av ett sakkunnigt organ för utövandet av statens uppsikt på detta område. De lagstiftningsåtgärder, med vilka statsmakterna sedan lång tid tillbaka kringgärdat rusdryckshandeln, och som i den nya förordningen angående försäljning av rusdrycker blivit ytterligare utvidgade, hava haft till huvudsyfte att i möjligaste mån förebygga de skadliga verkningarna av försäljningen av rusdrycker. Såsom ett led i dessa åtgärder har jämväl ingått, att privata intressen i en på omsättningens storlek beroende vinst minskas eller avlägsnas, och att inkomsterna av rusdryckshandeln överflyttas till statsverket. Något intresse för staten att erhålla en ökad vinstavkastning kan emellertid icke sägas föreligga i annan mån än att staten på den förefintliga omsättningen erhåller så oavkortad som möjligt den uppkommande vinsten. Den faktiska monopolisering, som sålunda ägt rum på rusdryckshandelns område, har alltså ett helt annat syfte, än vad i allmänhet varit fallet vid monopolisering i statens hand av näringar och industrier. Syftet med monopoliseringen på här ifrågavarande område har varit i huvudsak socialt och icke endast ekonomiskt, och i den mån en omläggning av försäljningsorganisationen skulle äga rum i den av kontrollstyrelsen angivna riktningen, skulle detta icke i minsta mån minska behovet av att rusdrycksförsäljningen underkastades en statsuppsikt för att tillgodose lagstiftningens sociala huvudsyfte. På grund härav anser jag det oundgängligt, att även under en förändrad försäljningsorganisation en specialutbildad personal finnes till statens förfogande för utövande av statsuppsikten på detta område.

Vad slutligen den tredje av förut angivna eventualiteter beträffar — nämligen ersättandet av den nya lagstiftningen med en förbudsagstiftning — må framhållas, att frågan om en dylik lagstiftning är under utredning hos nykterhetskommittén. I vilken riktning denna utredning kommer att gå, är icke bekant. Därest utredningen emellertid skulle komma att resultera i tillstyrkande av en partiell eller total förbudsagstiftning, som av statsmakterna bleve godkänd, torde denna lagstiftning föra med sig ökade krav på en statsuppsikt på detta område. Det skulle nämligen då gälla ej mindre att noggrant övervaka upprätthållandet av förbudet mot försäljning av rusdrycker för förtäringssändamål än även att utöva uppsikt över och leda den försäljning av alkohol, som under alla omständigheter är avsedd att äga rum för vetenskapliga, medicinska, tekniska, industriella eller likartade ändamål samt för apoteksbehov. Denna uppsikt bleve än mera maktpåliggande, då försäljningen för förtäringssändamål ej vore medgiven. Jag anser därför för min del, att behovet av ett statsorgan, som till sitt förfogande har specialutbildade, med detta område förtrogna tjänstemän är av nöden även under en förbudsregim.

På grund av vad som sålunda anförts anser jag, att, även om förändringar skulle äga rum inom det ärendesområde, som genom förordningen angående försäljning av rusdrycker är anvisat den nya avdelningen inom kontrollstyrelsen, det under

alla förhållanden föreligger ett behov av statsuppsikt på detta område och att med hänsyn härtill det ur denna synpunkt är önskvärt, att viss personal vid ifrågasvarande avdelning uppföres på ordinarie stat.

Jag vill därefter övergå till de invändningar, som anförts mot kontrollstyrelsens förevarande förslag ur synpunkten av sambandet mellan den nya och den äldre (tekniska) avdelningen och med hänsyn till behövligheten av en omorganisation jämväl av sistnämnda avdelning.

Vad först det mellan den äldre och den nya avdelningen bestående sambandet beträffar, har kommittén fäst uppmärksamheten på bestämmelserna i gällande instruktion därom, dels att den administrativa ledamoten (sekreteraren) i kontrollstyrelsen skall närvara och delta i behandlingen av vissa viktigare ärenden inom den nya avdelningen, dels ock att under överdirektörens frånvaro, där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, ärendena skola avgöras av sekreteraren och den extra ledamoten samfällt; därest olika meningar mellan dessa skulle föreligga, skall ytterligare en ledamot tillkallas.

I anledning härav må framhållas, dels att det av kommittén uppmärksammade sambandet icke har avseende å de båda avdelningarnas ärendesområde utan utslutande är en personalfråga, dels att de åberopade instruktionsbestämmelserna äro hämtade ur den för kontrollstyrelsen i dess egenskap av uppsiktsmyndighet över *brännvinsförsäljningsbolagen* nu gällande instruktion. Från ingången av år 1919 skall emellertid på grund av 19 § 2 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen gälla en ny instruktion, till vilken Kungl. Maj:t anbefallt kontrollstyrelsen att utarbета förslag. Att det personella sambandet mellan styrelsens avdelningar enligt denna nya instruktion kommer att bestå, får icke utan vidare tagas för givet. Det må nämligen erinras därom, att, när avdelningen för brännvinsförsäljningsärenden inrättades, den administrativa ledamoten ensam bland den äldre avdelningens tjänstemän fick vidkännas det därmed förknippade ökade arbetet. Den omständigheten, att detta arbete icke för honom medfört någon föredragningskyldighet, har emellertid möjliggjort den av lönerogleringskommittén uppmärksammade anordningen. Därest emellertid de å den administrative ledamoten vilande kamerala ärendena och registreringsgöromålen ytterligare skulle ökas, torde föga tid bliva övrig för honom att medhinna de ofta vidlyftiga ärenden, i vilkas handläggning han enligt nu gällande instruktion är skyldig att delta. Inför en dylik eventualitet ligger det nära till hands att tänka sig, att det juridiska biträdet får skyldighet att såsom extra ledamot delta i handläggningen av inom avdelningen för rusdrycksförsäljningsärenden förekommande viktigare ärenden, en anordning som ligger desto närmare till hands, som hans biträde enligt gällande instruktion redan nu anlitas vid de flesta ärenden, uti vilka den administrativa ledamoten för närvarande deltagit.

Med vad som nu anförts har jag allenast velat uppvisa, att sambandet mellan den nya och den äldre avdelningen inom kontrollstyrelsen är av mera löslig natur och beroende på bestämmelser i instruktionen. Genom ändringar i denna instruktion kan detta samband upphävas. Ett verkligt samband mellan de båda avdelningarnas *ärendesområden* föreligger däremot icke.

På grund härav och då den nya avdelningen för rusdrycksförsäljningsärenden intager en med hänsyn till sitt ärendesområde fullt självständig ställning inom ämbetsverket, synes mig intet hinder föreligga för att frågan om denna avdelnings definitiva löneroglering separat behandlas.

Emellertid har kommittén, utgående från kontrollstyrelsens uttalande, att den nuvarande organisationen av styrelsens äldre avdelning icke är tillfredsställande, ansett, att frågan om den nya avdelningens definitiva lönereglering bör företagas i samband med frågorna om den äldre avdelningens ställning och om den framtida organisationen av ämbetsverket i dess helhet. I sin skrivelse den 1 oktober 1917 — — — synes mig kontrollstyrelsen hava angivit fullt giltiga skäl för en definitiv reglering av den nya avdelningen, separat från den äldre avdelningen. Här må allenast framhållas, att en omorganisation av den äldre avdelningen sammanhänger med åtskilliga ännu svävande lagstiftningsfrågor (frågor om en eventuell omläggning av kontrollen samt om lagstiftning beträffande skattefri sprit och alkoholhaltiga preparat). Det torde ej vara uteslutet, att denna omorganisationsfråga blir av betydligt mera svårlöst natur än den nu föreliggande. Att med hänsyn till den tekniska avdelningens omorganisation skjuta på framtiden den definitiva regleringen av den nya avdelningen, vilken har sitt ärendesområde bestämt genom en nyantagen lagstiftning, synes mig därför icke motiverat. Ur löneregleringssynpunkt torde en dylik definitiv reglering mycket väl låta sig tänkas. Då kommittén tillstyrkt uppförande av den nya avdelningen på extra stat med en organisation av helt annan natur än den för den tekniska avdelningen gällande och sålunda enligt kommitténs förslag två avdelningar med olika organisation skulle komma att vid sidan av varandra finnas inom styrelsen, synes några vägande invändningar mot den ny avdelningens uppförande på ordinarie stat ur löneregleringssynpunkt icke kunna anföras, då ett dylikt uppförande ur andra, av mig förut framhållna synpunkter är av behovet påkallat.»

Herr Pers anförde:

»Jag instämmer i det slut, vartill överdirektör Zethelius i sin reservation kommit, så mycket mer, som i förslaget till avlöningsvillkor för ordinarie befattningshavare vid ifrågavarande avdelning är intagen bestämmelse om skyldighet för befattningshavare att, när helst så av Kungl. Maj:t prövas lämpligt, låta sig förflyttas till annan lämplig befattning inom den centrala förvaltningen.»

Därefter anförde herr Nilsson:

»Liksom herr Pers vill även jag tillstyrka kontrollstyrelsens förslag, att dess avdelning för rusdrycksförsäljningsärenden nu måtte sättas på ordinarie stat i den utsträckning och på det sätt, som förslaget angiver.

Den nya avdelningen har sitt verksamhetsområde klart utstakat. Den förfogar över arbetskrafter, som äro väl lämpade för sina betydelsefulla uppgifter. Avdelningen är så att säga färdig. Staten behöver denna personal, nu och framdeles, och bör därför ej försumma att vidtaga den åtgärd, som bäst torde vara ägnad att hålla de dugande männen kvar på deras poster.

Det är dessa omständigheter, som bestämt min ståndpunkt i frågan. De hava hävt de betänkligheter av mera formell regleringsteknisk art, som jag eljes, liksom kommitténs flertal, kunnat hysa.

I sammanhang härmed vill jag hemställa till övervägande, huruvida icke, om avdelningen för rusdrycksförsäljningsärenden sättes på ordinarie stat, tiden då kunde vara inne att indraga kontrollrådet eller åtminstone minska antalet av dess ledamöter.»

Departement-
chefen.

Såsom framgår av den av mig lämnade redogörelsen för frågan om förstärkning av kontrollstyrelsens arbetskrafter i anledning av den nya rusdrycksförsäljningsförordningens genomförande råder enighet därom, att ifrågavarande förstärkning är oundgängligen erforderlig. Jämväl är löneregleringskommittén ense med kontrollstyrelsen därom, att den av styrelsen föreslagna organisationsplanen för styrelsens avdelning för rusdrycksförsäljningsärenden utgör en förutsättning för att kontrollstyrelsen skall kunna tillgodose de krav, som i förevarande hänseende komma att ställas på styrelsen.

För min del har jag ej heller något att erinra mot kontrollstyrelsens av löneregleringskommittén tillstyrkta förslag i nu ifrågavarande avseende.

Enligt kontrollstyrelsens förslag skulle en del av anslaget till styrelsens avdelning för rusdrycksförsäljningsärenden, nämligen 43,800 kronor, utgå å ordinarie stat, under det att en annan del, 35,000 kronor, skulle utgå å extra stat. Ifrågavarande anordning med uppförande redan nu av en del av denna avdelnings personal å ordinarie stat har givit löneregleringskommittén anledning till starka betänkligheter, och kommittén fäster i detta avseende uppmärksamheten på dels det bestående sambandet mellan styrelsens äldre avdelning, vars ledamöter äro tjänstemän i andra lönegraden, och den nya avdelningen, ett samband, som fått sitt uttryck i vissa av kommittén närmare angivna instruktionsbestämmelser, dels det förefintliga behovet av en omorganisation av styrelsens äldre avdelning, dels ock slutligen de ovissa förhållandena inom det ärendesområde, som är anvisat den nya avdelningen för rusdrycksförsäljningsärenden.

Vidkommande först frågan om sambandet mellan den äldre (tekniska) avdelningen och den nya avdelningen må framhållas, att detta samband icke avser de båda avdelningarnas *ärendesområden*. Den nya avdelningen har ett i förhållande till kontrollstyrelsens verksamhet i övrigt bestämt avgränsat och självständigt verksamhetsfält, något som framgår ej mindre av den redogörelse, jag lämnat i fråga om avdelningens uppkomst och utveckling, än även av det förhållandet, att det ursprungligen, då frågan om inrättande av en statsuppsikt över brännvinsförsäljningen uppkom, var ifrågasatt att bilda en särskild centralstyrelse för handhavandet av ärenden rörande denna försäljning. Sambandet mellan styrelsens båda avdelningar är därför väsentligen av yttre natur och består, såsom löneregleringskommittén erinrat, däruti, att enligt bestämmelserna i *gällande* instruktion den administrativa ledamoten hos den tekniska avdelningen skall deltaga i behandlingen av vissa ärenden inom den nya avdelningen; någon som helst föredrag-

ningsskyldighet beträffande dessa ärenden åligger emellertid icke denna ledamot. Såsom överdirektör Zethelius i sin förut återgivna reservation (sid. 39—40) framhållit, får det emellertid icke utan vidare tagas för givet, att det nu bestående personella sambandet kommer att bibehållas vid utfärdande av den från år 1919 tillärnade nya instruktionen. Enär med hänsyn härtill sambandet mellan avdelningarna får anses vara av yttre och mera tillfällig natur samt i varje fall icke kan sägas vara av sådan beskaffenhet, att företagandet av en definitiv lönereglering för den ena avdelningen bör uppskjutas i avvaktan på den andra avdelningens omreglering, kan jag icke i det av löneregleringskommittén framhållna sambandet finna grundad anledning till att den uti sitt ärendesområde fullt självständiga avdelningen för rusdrycksförsäljningsärenden helt uppföres på extra stat.

Ej heller kan jag finna, att det av kontrollstyrelsen och löneregleringskommittén framhållna behovet av en omorganisation av styrelsens äldre avdelning bör föranleda, att frågan om uppförande på ordinarie stat av viss personal inom avdelningen för rusdrycksförsäljningsärenden undanskjutes, till dess förslag angående den äldre avdelningens ställning och den framtida organisationen av ämbetsverket i dess helhet föreligger. Då den nya avdelningen har ett fullt självständigt verksamhetsområde och härför kräver en särskild organisation, något som jämväl av löneregleringskommittén vitsordats, synes mig tillräcklig anledning icke föreligga att med hänsyn till en eventuell omorganisation av den äldre avdelningen för närvarande uppskjuta avgörandet av den nya avdelningens definitiva organisation.

Större beaktande förtjänar enligt min mening den invändningen mot kontrollstyrelsens förslag om uppförande av viss personal inom förevarande avdelning på ordinarie stat, som hänför sig till de ovisa förhållandena i fråga om rusdryckshandelns ordnande för framtiden.

Vad som under ärendets behandling anförts beträffande olika eventualiteter i fråga om den framtida rusdrycksförsäljningslagstiftningen — jag tillåter mig i detta hänseende hänvisa till kontrollstyrelsens utlåtande (se ovan sid. 18—20) och överdirektör Zethelius till löneregleringskommitténs utlåtande fogade reservation — har emellertid övertygat mig därom, att, vilka ändringar lagstiftningen på förevarande område än kan tänkas komma att undergå, behovet av ett statsorgan med specialutbildade, å området förtrogna tjänstemän ändock fortfarande skulle föreligga. Därest på grund av eventuella förändringar i lagstiftningen personalen inom kontrollstyrelsens avdelning för rusdrycksförsäljningsärenden skulle behöva minskas, torde detta utan svårighet kunna åga rum med hänsyn

därtill, att en icke obetydlig del av ifrågavarande avdelnings personal är föreslagen att uppföras på extra stat. Jag tillåter mig ock erinra om den av såväl kontrollrådet som en av reservanterna i lönerogleringskommittén påpekade bestämmelsen i de föreslagna avlöningsvillkoren, att ordinarie befattningshavare inom avdelningen skulle vara underkastad skyldighet att under i villkoren angivna förutsättningar övergå till annan tjänst inom statsförvaltningen.

På grund av vad jag sålunda anfört, har jag ansett mig böra i likhet med kontrollstyrelsen föreslå, att viss del av anslaget till kontrollstyrelsens avdelning för rusdrycksförsäljningsärenden uppföres på ordinarie stat.

Vad särskilt beträffar anslagsposten till kontrollrådet har, såsom förut omnämnts, en av reservanterna i lönerogleringskommittén därutinnan framställt vissa erinringar. I anledning härav vill jag såsom min mening uttala, att då förhållandena på förevarande område framdeles hunnit stadga sig, det synes mig kunna ifrågasättas, huruvida icke antalet ledamöter i kontrollrådet skulle kunna något minskas. Erinras må i detta sammanhang, att arvodet till ledamöterna i detta råd icke utgår eller är avsett att utgå med visst belopp för år utan för sammanträdesdag i enlighet med de för kommittéledamöter gällande bestämmelser.

Beträffande de av kontrollstyrelsen föreslagna avlöningsvillkoren har jag ansett, att de av lönerogleringskommittén föreslagna ändringarna i dessa villkor förtjäna beaktande, och har jag uti dessa villkor vidtagit dels ändringar i enlighet med kommitténs förslag och dels några andra smärre jämkningar.

Å extra stat för år 1919 skulle enligt kontrollstyrelsens av lönerogleringskommittén därutinnan tillstyrkta förslag uppföras dels, i likhet med vad fallet varit för år 1918, anslag till ett juridiskt biträde med 5,000 kronor, dels anslag till två biträdande tjänstemän med 7,800 kronor, dels ock anslag till amanuenser, skriv- och räknebiträden m. m. med 22,200 kronor, fördelat enligt i kontrollstyrelsens förslag närmare angivna grunder. För att möta de behov i avseende å anställandet av extra arbetskrafter, som stå i samband med rusdrycksförsäljningsförordningens genomförande, begär kontrollstyrelsen till förstärkning av det för år 1918 utgående anslaget ytterligare 10,000 kronor.

Mot vad kontrollstyrelsen sålunda föreslagit har jag icke någon erinran att framställa. Det till förstärkning av anslaget för år 1918

begärda beloppet å 10,000 kronor torde, såsom jag redan vid behandlingen av statsverkspropositionen föreslagit, böra utgå å tilläggsstaten för år 1918.

På grund av vad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande förslag till ordinarie avlöningsstat för kontrollstyrelsens avdelning för rusdrycksförsäljningsärenden, att tillämpas från och med år 1919:

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Orts-tillägg	Summa	
1 ledamot och avdelningschef	5,000	2,500	600	8,100	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 sekreterare	3,600	1,800	400	5,800	
1 inspektör	3,600	1,800	400	5,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 förste aktuarie	3,600	1,800	400	5,800	
1 aktuarie	2,200	1,500	300	4,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 kvinnligt biträde i tredje lönegraden (registrator)	1,100	750	150	2,000	
1 kvinnligt biträde i andra lönegraden	900	550	150	1,600	Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.
1 kvinnligt biträde i första lönegraden	700	350	150	1,200	
4 kvinnliga biträden i första lönegraden	2,800	1,400	600	4,800	
Kontrollrådet	—	—	—	3,000	
Till vikariatsersättningar under semester samt vid sjukdomsförfall för vissa befattningshavare	—	—	—	1,700	
Summa	—	—	—	43,800	

dels godkänna följande villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i staten upptagna avlöningsförmåner, nämligen:

i fråga om änårad tjänstgöringsskyldighet, förflyttning till annan tjänst, förening av tjänster m. m.:

att befattningshavare skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation av kontrollstyrelsen eller dess

avdelning för rusdrycksförsäljningsärenden eller eljest i allmänhet kan varda stadgad, samt i sådant hänseende, ävensom därest styrelsens ställning inom statsförvaltningen varder så förändrad, att den ej längre kan anses såsom självständig styrelse, eller därest vissa ifrågavarande styrelse tillhörande göromål överflyttas till annat ämbetsverk, vara pliktig att, med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning han innehar, efter ny eller förändrad arbetsordning sköta de med befattningen förenade göromål eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, tjänstgöra i det verk, till vilket göromålen överlämnas; skolande befattningshavare slutligen, likaledes med bibehållande av nyssnämnda förmåner, vara underkastad att, när helst så av Kungl. Maj:t prövas lämpligt, förflyttas till annan lämplig befattning inom den centrala förvaltningen;

att med ordinarie befattning icke må förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat;

att med ordinarie befattning ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är försett med Kungl. Maj:ts oktroj eller blivit registrerat såsom aktiebolag, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag som helst, såframt ej beträffande ledamoten Kungl. Maj:t och, vad angår andra befattningshavare, kontrollstyrelsen uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen å avdelningen, finner uppdraget eller befattningen kunna få mottagas och tills vidare bibehållas;

att befattningshavare är skyldig att tjänstgöra å den särskilda befattning uti innehavande grad, där han till befordrande av arbetets oavbrutna gång befinnes vara lämplig och behövlig; samt

att befattningshavare skall, i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas eller för särskilda fall efter prövning medgivas, vara å tjänsterummet tillstädes minst sex timmar varje söckendag;

i fråga om avlöningsförmånens uppbärande m. m.:

att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattningshavare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men för den tid, han eljest varit från tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som uppehållit befattningen;

att den, som av sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen jämte ortstillägget, men att den, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag eller i

behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöver sina tjänstgöringspenningar avstå så mycket av lönen och ortstillägget, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest provas skäligt;

att avlöning ej må utgå till befattningshavare för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest befattningshavare varder avstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del av hans avlöning, som icke provas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej provas skäligt låta honom uppbära något därav;

att vid sjukdomsförfall, eller när det erfordras till följd av tjänstresor eller för beredande av semester, befattningshavare av lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning å avdelningen, bestrida densamma mot åtnjutande därvid av, i stället för egna tjänstgöringspenningar, vid sjukdomsförfall de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar, men eljest däremot svarande belopp;

att emellertid, därest tjänsteman av högre grad till följd av tjänstresa eller för handläggning av särskilda ärenden är under allenast några få, högst fyra, dagar hindrad att sköta sin befattning, tjänsteman av lägre grad skall vara pliktig att utan särskild ersättning sköta de till befattningen hörande löpande göromålen; samt

att vid avgång från tjänsten till följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall själva lönen ävensom ortstillägget utgå till månadens slut;

i fråga om ålderstillägg:

att, därest förhöjning av lönen efter viss tids fortsatt innehavande av befattning i samma lönegrad är i staten medgiven, tidpunkten för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehavaren under mer än fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med gott vitsord bestritt sin egen eller, på grund av förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester eller ledighet för fullgörande av värnplikt, och

för andra förhöjningen, om sådan förekommer, efter ytterligare fem år på samma villkor, samt

för tredje förhöjningen, där sådan äger rum, efter än ytterligare fem år ävenledes på samma villkor,

under iakttagande, vad var och en av omnämnda löneförhöjningar angår, att den högre avlöningen ej får tillträdas förr än vid början av kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänstaldern blivit uppnådd;

börande därvid löntagare tillgodoräknas den tid, som före den nya statens trädande i kraft förflutit från det han, efter förordnande, i kontrollstyrelsen eller dess ifrågavarande avdelning tillträtt befattning av motsvarande lönegrad med avlöning från anslag å extra stat; samt

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande av löneförhöjning, redan uppnått den levnadsålder, vid vilken han enligt bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension är skyldig att från tjänsten avgå, icke må tillträda samma förhöjning;

i fråga om semester, skyldighet att avgå från tjänsten och pensionsrätt:

att semester årligen må, när sådant kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång, åtnjutas av ledamoten och tjänsteman i andra lönegraden under en och en halv månad och av tjänsteman i första lönegraden under en månad; samt

att i fråga om skyldighet att avgå från tjänsten ävensom i fråga om rätt till pension skall gälla vad i särskild lag angående civila tjänst innehavares rätt till pension är vid tiden för den nya lönestatens ikraftträdande eller, såvitt angår innehavare av befattning, som därefter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgat;

i fråga om särskilda föreskrifter för kvinnliga befattningshavare:

att i fråga om biträdes arbetstid å tjänsterummet skall gälla vad här ovan föreskrivits för andra ordinarie befattningshavare inom avdelningen, med iakttagande dock att arbetstiden för biträde i första eller andra lönegraden icke må i något fall utsträckas med mer än en timme för dag;

att biträde må åtnjuta semester under en månad om året, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske;

att biträde av lägre grad, som efter intjänande av båda ålders tilläggen i denna grad befordras till biträdesbefattning av närmast högre grad, må omedelbart komma i åtnjutande av ett ålderstillägg i sistnämnda grad;

att, därest kvinnligt biträde, som vid ingången av år 1919 är anställt inom kontrollstyrelsen och befordras till ordinarie biträde från

samma tidpunkt, omedelbart före sin befordran mot fast arvode utfört arbete av motsvarande eller jämförlig beskaffenhet inom styrelsen, biträdet må äga att för åtnjutande av löneförhöjning räkna sig till godo den tid, biträdet utfört sådant arbete därstädes;

att vid sjukdomsförfall eller när det erfordras för beredande av semester biträde av lägre grad skall vara skyldigt att, om det förordnas såsom biträde av högre grad hos avdelningen, bestrida befattningen såsom sådant; ägande sålunda förordnat biträde av lägre grad att därunder i stället för egna tjänstgöringspenningar åtnjuta, om förordnandet erfordras i följd av sjukdomsförfall, de med den tjänstledigas befattning förenade tjänstgöringspenningar, men, då förordnandet erfordras för beredande av semester, ett mot den semesterledigas tjänstgöringspenningar svarande belopp;

att biträdesbefattning skall av styrelsen tillsättas medelst konstitutorial;

att gift kviuna må till biträdesbefattning befordras allenast efter av Kungl. Maj:t på framställning i varje särskilt fall lämnat medgivande;

att, där kvinnlig innehavare av biträdesbefattning ingår äktenskap, hon icke skall vara skyldig att av sådan anledning avgå från tjänsten, därest icke styrelsen med hänsyn till tjänstens behöriga upprätthållande finner det nödigt; samt

att i övrigt de för andra ordinarie befattningshavare inom avdelningen stadgade villkor och bestämmelser för avlöningsförmånens åtnjutande skola i tillämpliga delar och i den mån de icke stå i strid mot vad här blivit föreskrivet lända till efterrättelse,

dels förklara, att en var, som med eller efter ingången av år 1919 tillträder ordinarie befattning vid kontrollstyrelsens avdelning för rusdrycksförsäljningsärenden, skall vara pliktig underkasta sig ovan upptagna villkor och bestämmelser,

dels, i händelse av godkännande av det framlagda statförslaget, höja det under sjunde huvudtiteln uppförda ordinarie anslaget till kontrollstyrelsen från dess nuvarande belopp kronor 34,200 med 43,800 kronor till kronor 78,000.

dels för upprätthållande av verksamheten å kontrollstyrelsens avdelning för rusdrycksförsäljningsärenden å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst, å 35,000 kronor,

dels ock för att möta det behov av extra arbetskrafter, som under innevarande år kommer att uppstå å styrelsens ifrågavarande avdelning i samband med rusdrycksförsäljningsförordningens genomförande, å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst, å 10,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställen täcktes Hans Maj:t Konungen giva nådigt bifall; och skulle till riksdagen avlåtas proposition av den lydelse, bil. litt. ... vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Birger Looström.